No. 17 Anul II

FOAIE ILUSTRATĂ PENTRU FAMILIE

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNA

DRAGOSTE INVRĂJBITĂ

I

Fata sta la poartă, mă-sa la prilaz —
Nu ştiŭ ce-avea fata, că-ĭ era necaz
Şi umbla de colo până colo beată.
O vedea şi mă-sa, că e supĕrată
Şi că-ĭ joacă 'n lacrămĭ ochiĭ arşĭ de foc,
O vedea prin casă că se 'nvîrte 'n loc:
Prinde 'n mânĭ un lucru numaĭ ca să-l prindă,
Iese 'n tindă, intră, iarăşĭ ĭese 'n tindă
Şi frămîntă casa cu nimic, aşa.
Ierĭ, cât a fost ziua, nu s'astîmpĕra
Nicĭ cât baţĭ în palme, şi-alerga silhue,
O trudea vr'o taină şi-ar fi vrut s'o spue
Şi, de multă trudă, n'a vorbit de loc.
S'a culcat în urmă supărată foc
Şi prin somn într'una a vorbit cu şoapte.
Astă dimineaţă s'a sculat de noapte
Şi-a tors două fuse până s'aŭ sculat
Ceĭ-alalţĭ aĭ caseĭ. Şi-avea plânsă faţa.
N'a vrut să mănânce. Toată dimineaţa
N'a vorbit nicĭ două, iar când a 'nceput
Mă-sa cu ocară, fata s'a făcut
Albă şi-apoĭ verde şi-a isbit din mână
Fusul plin şi furca şi-a umplut de lână
Laviţele vetreĭ. «Bine, fă, dar ce-ĭ?»
A luat în urmă cusătura eĭ
Cea cu florĭ—cămaşă, soare de frumoasă—
Şi s'a dus în pragul tindeĭ, ca să coasă.
Dup'un ceas de vreme, mamă-sa venind
Nu ştiŭ ce să-ĭ spue, s'a crucit privind
Cusătura feteĭ: «Nu vezĭ, că se perde?
Unde-ar fi cu galben, aĭ cusut cu verde;
Crucile pe umĕr nu le-aĭ dus în şir.
Numĕră, Simino, numĕră pe fir;
Treĭ le trecĭ şi două le desparţĭ de-o parte
Ca să iasă forma scrisă ca din carte.
Florile altiţeĭ, tu le spânzurĭ sus;
Roşul de pe marginĭ uite cum l'aĭ pus!
Şi-aĭ cusut cu negrul fluturiĭ pe coate... !»
A vĕdut Simina greşurile toate
Şi-a 'nceput să tae cusătura 'n rînd.
Să uita la pânză; dar nebunu-ĭ gând
Alergă departe, numaĭ foc şi pară.
Când se întoarse 'n urmă mamă-sa d'afară
Şi-a pus mâna 'n şoldurĭ şi-a privit'o drept:
«Aĭ stricat Simino, ce-aĭ cusut la pĭept!
Ce-a fost bun! Păĭ, uite mânecile-s rele!
Ce-aĭ făcut? Staĭ beată şi te uiţĭ la ele!»
Ea prinzêndu-şĭ toate sculele 'ntr'un loc
Le-asvîrli de-o parte: «mamă dă-le 'n foc!»

II

Avea biata fată ca de ce să-şĭ poarte
Sâmbetele însăşĭ. Zi, că şi la moarte
S'a gândit Simina, dar la asta nu.
Mă-sa e de vină! Mă-sa-ĭ zise: «Du
Câte-va şi Lineĭ, că şi ea-ţĭ aduce!»
Lina! Par'că feteĭ îĭ vinea s'apuce
Şi de gât s'o strîngă până va muri
Lina, că din dînsa doar' le rĕsări
Cearta cu Lisandru! Lina-ĭ vinovată!
Ierĭ, de la chindie, şi—astăzĭ ziua toată

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'a isbit cu gândul, tot pe gânduri stând,
Par'că e cu farmec! Tot acelaş gând,
Par'că-i sta Lisandru prapur înainte!
Se muncea Simina să-şi aduc' aminte
Când s'aŭ prins la ceartă, pentru ce şi cum?
Ce-a zis el? Şi dînsa ce-a rĕspuns, şi 'n drum
Cine-a a fost s'audă? El a zis: «Ei lasă,
Pentru-atâta lucru nu fii mânioasă!
Dac'am zis-o, iartă, n'am să ţi-o mai zic»
Ea s'a 'ntors grăbită, n'a rĕspuns nimic
Şi-a plecat. Lisandru într'un suflet vine:
«Nu te las Simino, vreaŭ să mor mai bine!
Nu te las acasă! Stăi, că faci păcat!
Uite, dă-mi o palmă şi să fiŭ iertat!»
El a hărţuit-o, n'a lăsat-o 'n pace
Şi-o silea să rîdă. Hoaţa se preface!
Ea smuncindu-şi însă grabnic braţul drept
L'a lovit cu pumnul mânioasă 'n piept
Ca s'o lase 'n pace! Şi-a plecat, nebuna!
Asta-i ce-o doare, asta numai una:
L'a lovit! Şi dînsul, ca trăsnit, cum sta
A privit în urmă-i şi-a strigat aşa:
«Nu te cunoscusem, fă, mai dinainte!
Dar aşa ţi-e portul? Bine, ţine-minte:
De pe mine-ţi crească iarbă verde 'n prag».
Raŭ e şi Lisandru! Dacă-l are drag
Intr'atâta fata, şi el ştie bine,
Cum îl rabdă locul, Doamne, cum îi vine
Suflet să mai umble zile supĕrat
Pentru-o vorbă numai? El e doar' bărbat
Şi e mai cuminte de cât o femee —
Pentru ce s'aprinde? pentru ce se iee
De bani buni prostia ori-căreĭ femeĭ?
Vezi, a lui e vina! Nu e vina ei,
A voit să-şi bată joc de ea; s'o strîngă
Cu ţîţîna uşei — şi-i vinea să plângă
De necaz. Sărmana, ea s'a încrezut
Şi-acum el în urmă vezi ce i-a făcut:
I-a spus verde 'n faţă, că-i mai place Lina!
Ea-l iubeşte, biata, cum iubeşti lumina
Ochilor, şi toate-toate i le-a dat
Şi-acum el o poartă gurilor prin sat
O 'ngloteşte 'n vorbe ca pe-o vinovată.
Tuturor le spune, că Simina-i fata
Mai aşa, şi-altminteri, toţi ştiŭ de la el
Că pe-un braţ Simina are un negel —
Cum mai vine, Doamne, peste om năpastea
Toată ziua fata s'a gândit la astea
Şi din toate una mai mult rĕsărea:
Şi-a bătut Lisandru joc numai de ea.
Şi gemea Simina, foc acum pe dînsul
Şi strîngea din gură să-şi înghită plânsul.

III

A venit Joiana. Fata 'şi-a luat
Doniţa, să mulgă. Era bine seară,
Cald bătea prin frunze vînt de primăvară.
Fratele Simineĭ, Nicu, tremurând
Sta 'n cămaşa-i lungă de copil, ţinênd
Lumînarea 'n preajma doniţeĭ. De-odată
El clăteşte ceara şi 'ngânând arată
Pe pămînt cu mâna: «Uite ce-aĭ făcut».
Şi târziŭ la urma urmeĭ a vĕzut
Fata, că de lapte doniţa e goală:
Mult pe jos mulsese, mai puţin în poală.
Nicu e de vină! «Nu mai vĕd de fel!»
Şi-l isbi d'oparte, şi-a lovit în el —
Şi plângênd copilul şi-a căutat cărarea.
Ea luând din mână-i volnic lumînarea
O lipi d'o piatră, ca să mulgă iar.
Nu mai era lupte, ea smâncea 'n zadar
Ugerul, şi vaca poate nici o dată
N'a mai fost ca astă-zi neastîmpărată.
Şi-a 'ncetat Simina, că s'a ostenit.
Când era prin tindă ea 'şi-a amintit
C'a lăsat aprinsă alba lumînare.
«D'apoi ce? Atîta pagubă mai mare!»
Şi-i sări d'odată gândul la viţel:
N'a lăsat în uger lapte pentru el
Şi auzi, sĕrmanul, cât de jalnic muge:
«Ei dar ce-i o noapte! Mâne 'n zori va suge!»
Şi-a înălţat din umeri. Iac'aşa!.. Că-i pasă!
A intrat aprinsă şi grăbită 'n casă,
Doniţa punênd-o după uşă 'n cui.
Mă-sa stă crucită. «Păi, acol'o pui?
Vino şi strecoară laptele odată!»
Ea prinzêndu-şi grabnic vasul, i-l arată
Mă-seĭ şi-l isbeşte: «Ce să mai strecor?
Şi rĕstit se'ntoarse fata 'ntr'un picior.
Şi s'a 'ntors şi mă-sa negrăind de teamă
Nu cum-va să bage omul ei de seamă
Ce isprăvi i face fata, c'apoi joc!
Şi s'aŭ pus la cină. Fata sta la foc.
Şi când zise mă-sa: «Haida, fă, la cină!»
«Nu mânânc!» rĕspunse şi eşi 'n grădină.

IV

Se 'nserase bine. Turmele trecênd
Zângăneaŭ vr'un clopot, şi viniaŭ pe rînd
De la câmp. Amurgul înegrise zarea.
S'auzea 'n departe tremurat cântarea
Buciumului jalnic, ca un psalm, în vînt —
Şi plângea Simina şi privea 'n pămînt
Şi-şi vedea viaţa toată pustiită
Dintr'o vorbă numai! Se simţia slăbită
Ca d'un veac de boală. Toate-acum s'aŭ dus
Şi din ce? Simina n'avea chip de spus.
Ieri, de cătră seară, a plecat Simina
Ca să duc' o mustră de cusut la Lina,
Prietina ei, poate cea mai bună 'n sat.
Mă-sa, 'n têrg fusese ieri şi-a cumpĕrat

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mere; şi Simina a luat treĭ mere
Să le ducă Lineĭ. Şi Lisandru-ĭ cere,
Intâlnind-o 'n stradă, mĕrul cel ţinut
Pentru el — dar fata i-a dat nĕcerut.
De pe piept cămaşa vesel ea 'şĭ desface,
Singur el s'aleagă mĕrul care-ĭ place.
«Dar dacă iaŭ douĕ?» — «Bine, dacă vreĭ
Imĭ ajunge unul!» — «Dar dacă iaŭ treĭ?»
Şi Simina rîde «Mi le ieĭ pe toate!
Dacă-ţĭ place, ia-le!» — «Tu te superĭ poate?»
«Nu Lisandre; uite aş fi vrut, aşa,
Să daŭ Lineĭ unul. Lasă, că-ĭ voiŭ da
Altă dată; Lina n'are doar să piară!»
«Dacă-ĭ pentru asta, fac eŭ astă-seară
Să 'ntîlnesc pe Lina, să-ĭ daŭ mĕrul, vreĭ?
«Eŭ ţi le daŭ ţie, nu i le daŭ eĭ»
«Bine, îĭ daŭ mĕrul, spuiŭ, că-ĭ de la mine
Şi-aşa mi-e maĭ dragă Lina de cât tine».

. . . . . .

V

Ea stetea pe laiţ sub cireş. Cu ea
A venit şi Turcu. Liniştit şedea
Cânele de-alăturĭ şi-şĭ privea stăpâna.
Braţul stâng nălţându-l, ea-şĭ aduse mâna
Până peste-obrajiĭ rumenĭ şi învolţĭ,
Iar cu mâna dreaptă apucând de colţ
Mâneca eĭ stângă, îşĭ ştergea plânsoarea.
Se pornise vîntul prin cireş, şi floarea
A 'nceput să ningă, şişăind domol
Şi cădea pe pieptul şi pe braţul gol
Al Siminiĭ, stându-ĭ albă 'n poala rochiĭ.
Douĕ treĭ florĭ poate aŭ ajuns în ochiĭ
Câneluĭ, că'n urmă dînsul a 'nceput
Mîrăind să mişte capul. A tăcut
Câte-va clipite şi-a 'nceput maĭ tare.
Fata tresărită, se mira ce are
Cânele, şi blândă ea l'a mulcomit.
N'auzea nimica. Vîntul a clătit
Ramura pe care sta vr'o păsărică
Şi dormea — sărmana s'a sbătut de frică,
Şi-acel sgomot dase câneluĭ prepus.
Ce 'ntunerec! Fata s'a isbit în sus,
Şi simţea că-ĭ arde capul eĭ, ca focul
Şi de-amar năvalnic n'o maĭ ţine locul.
«Prea sînt eŭ nebună!» Şi pre când zicea
S'a 'nălţat cu totul, hotărît avea
Gândul, să se ducă liniştit în casă.
Dar simţia o mână grea cum apasă
Pieptul şi-o sugrumă, şi o ţine drept.
«Ce să fac în casă, dar aicĭ ce-aştept?
Şi-ĭ venea să ţipe ca dintr'o pădure
Şi-ĭ venea să urle ca din foc, să 'njure,
Şi-ĭ venea să plece, noapte cum era
La Lisandru-acasă — ce e de-ar pleca?
L'ar găsi prin curte, l'ar găsi la cină,
L'ar ruga, spunêndu-ĭ, că el nu-ĭ de vină,
Şi plângênd i-ar zice: Nu fiĭ supĕrat
Bate-mĕ Lisandre, că nu facĭ pĕcat.
El e bun ca lumea, el le iartă toate,
El nu ţine minte şi-ar erta-o poate!
Şi cu-aceste gândurĭ ea s'a înbărbătat —
Dar în clipa asta Turcu şi-a 'nălţat
Capul, întorcêndu-l într'o parte ţîntă.
S'a mişcat şi fata şi-a rĕmas ca frântă
Şi simţea că ochiĭ-ĭ ca de frigurĭ ard.
Cine-ĭ? Ce-ĭ acolo? S'auzea la gard
Parcă-ĭ om, ce vine. Se gândea Simina
Că de bună seamă iarăşĭ e vecina
Tudora, că dînsa după obiceiŭ
Rupe din gard vreascurĭ, când nu-ĭ gardul eĭ.
Dar pe vremea asta? Tocmaĭ potrivită,
Pe când toată lumea doarme liniştită.
D'ar fi fost maĭ ţiuă fata s'ar fi dus
Drept la gard, şi leiciĭ furcă i-ar fi spus
Vorbe de ocară, numaĭ treĭ cuvinte,
Că de mult tot fură gardul, ş'apoĭ minte,
Dac'o 'ntrebĭ, se jură când e la prilej
Că de-a pus ea mâna măcar p'un gâtej
S'o găsiască moartă mâne 'n zorĭ veciniĭ.
Ba a spus odată tatăluĭ Siminiĭ:
«Ce te legĭ de mine? Haĭ, să veţĭ ce ard,
Iacă 'mĭ sarĭ cu vorba, că eŭ fur din gard!
Vreaĭ să-ţĭ fac eŭ poate gardul noŭ? Ba bine!
Leagă-te de fată-ţĭ, ce te legĭ de mine?
Ea-ţĭ despoae gardul — »

Şi Simina sta
Loculuĭ, de spaimă nicĭ nu cuteza
Să resufle tare, ca să n'o audă
Tudora, şi-a prins-o tremurul de ciudă,
Şi simţia suindu-ĭ sângele 'n obraz.
«Slabă eştĭ de înger!» Şi-ĭ era necaz
De slăbea d'astăţĭ, ca d'o făcătură.
Cânele într'una mârâia din gură:
Ca să tacă, fata grabnic l'a adus,
I-a pus capul 'n poală şi pe ochĭ i-a pus
Mânile — d'odată a simţit că-ĭ trece
Junghiul pe sub coaste, fulgerat şi rece,
Şi s'a strîns de spaimă toată lângă pom.
A veţut cu ochiĭ, cum trecea un om
Prin grădină. Iată-l! Ţine 'n mânĭ zăbunul.
Par'că-s doĭ — e umbră! Nu, e numai unul.
Un tâlhar! Să duce spre fereastră drept.
Inima Simineĭ se isbea în piept
Ca pe mal un păstrăv, şi vr'o douĕ clipe
Nu-ĭ venea resuflet. Şi-ĭ venea să ţipe,
Să temea. Să tacă maĭ rĕŭ se temea.
Ar fi mers în casă, dar dac'o simţea
De pe paşĭ tâlharul? S'ar grăbi să vie
Către ea, s'o bată. Doamne, cine ştie
Ce om rĕŭ e dînsul, rĕŭ că alt-fel cum?
Vr'un fugit din ocnă, care-ţĭ sare 'n drum

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Şi te-omoară ḑiua — S'a oprit d'odată
Şi tiptil s'aşează la fereastră, iată
El îşĭ ţine 'n mână pălăria, stând
Ca lipit de ziduri, şi din când în când
Işĭ iveşte capul, numaĭ câte-o clipă
Şi pătrunde casa şi s'ascunde'n pripă.
Iată-l acum merge, şi maĭ îndrăsit
Spre fereastra caseĭ cea din Rĕsărit,
Tot maĭ des priveşte, tot maĭ mult s'arată.
Par'că nu e 'n casă cel pe care-l cată.
Nu ştiŭ cum Simina nu se maĭ simţea,
Iĭ venea să creadă şi tot nu credea,
Dar în urmă dînsul s'a întors odată
Oblu, că Simina îĭ vĕḑuse toată
Faţa 'n zarea lampeĭ — roşie s'a făcut
Şi-ĭ venea să rîḑă de ce s'a temut.
Şi-ar fi rîs cu hohot, dar cu mâna stângă
Şi-a 'nvelit obrajiĭ şi-a 'nceput să plângă.

VI

Se zărea de lună. Cânele-a lătrat
La străin, dar vesel fuga el a dat
Ca să-ĭ lingă mâna şi să i se arete
Prĭeten. Şi-atuncĭ glasul plângătoareĭ fete
Se 'ncerca să cheme cânele 'napoĭ,
Numaĭ ca s'audă hoţul, că sînt doĭ
In grădină. Vîntul, gata să se culce,
Murmura o rugă doinitor de dulce.

VII

«Nu eştĭ supĕrată?» — «Nu, dar tu?» — «Nicĭ eŭ!
Şi mĕ erţĭ?» — «Lisandre, eŭ am fost de vină!»

Rĕsărise luna, galbenă si plină,
Ca o fată blândă care 'n chip duios
Vine sus din ceruri să ne-aducă jos
Liniştea şi pacea zărilor albastre
Şi cu dor să umplă sufletele noastre.
Sub cireş iubiţiĭ mult timp aŭ rĕmas,
Când din uşa tinḑiĭ s'auḑi un glas
Mustrător, dar dulce: «Unde eştĭ, Simino.
Ne culcăm! Pe uşă puiŭ zăvorul, vino!»

1883. G. Coşbuc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE LA ŢARA

— SCHIŢĂ —

Să-ĭ zic sat — nu-mĭ vine că n'avea biserică. Era o grămăḑioară de case răsleţe adăpostite lângă o limbă de pădure. Da ce maĭ pădure! Doamne, curat picior de raiŭ. Nu mĕ mir de loc, că oameniĭ de pe loc aşa de frumos, nu se maĭ gândiseră să facă casa luĭ Dumnezeŭ din peatră şi cărămidă. N'aveaŭ eĭ în mijlocul lor o dragă de livede sprijinită de douĕ lăturĭ cu braḑĭ uriaşĭ, înşiraţĭ în rînd ca stâlpiĭ ceĭ maĭ frumoşĭ de malahit; — cu bolta nemĕsurată a ceruluĭ albastru pe care seara se aprindeaŭ miĭ de candele strălucitoare. Iar jos pe covorul verde smălţat, florile se întreceaŭ se tămâĭeze din potirele lor aroma îmbătătoare. Mĕ tem însă să nu intru în pacoste cu creştiniĭ ăia — pentru că creştinĭ bunĭ eraŭ, — dacă ar prinde de veste că-ĭ fac păgânĭ carĭ se închină la stele şi la lună. — Nu, ferească D-zeŭ, nu era aşa, — dar până la oraşul apropiat era o fugă de picior, şi până la satul învecinat, ce era?—o palmă de loc. De cât colo se zărĭa clopotniţa înaltă şi albită de vreme; acolo se duceaŭ creştiniĭ aceştia drept credincioşĭ, de-şĭ făceaŭ rugăciunile, parastasele şi acaftistele. Las că satul vecin era aşa de aproape, da le maĭ aşternuse D-ḑeŭ şi o sfântă de pajişte cu fînaţe de ĭarbă lungă şi mătăsoasă, să fi tot umblat pe cărarea cu soare, care te ducea drept până la poarta bisericiĭ.

Aşa se făcea, că oameniĭ din satele învecinate se cunoşteaŭ, se cumetrĭaŭ, se îndrăgostĭaŭ şi se încuscrĭaŭ. Şi dacă ceĭ din spre pădure se duceaŭ la biserica celor-l'alţĭ, apoĭ ceĭ din satul cu biserica veniaŭ în schimb la eĭ la chef, la horă şi la cârciumă. Da, pentru că cârciumă aveaŭ şi eĭ, — iată de ce mĕ ţineam să-ĭ zic sat, — aveaŭ cârciumă şi încă ce cârciumă—cu toate dichisurile; apoĭ horă ca la eĭ, nu se făcea în şeapte sate de-a rîndul. Cârciumăreasă era harnică şi strajnică, care ştia să potrivească musafiriĭ la locurile lor cuvenite, de nu se făceaŭ bătăĭ şi încăerărĭ. Sub mâna eĭ eraŭ cheile pivniţiĭ şi butoiul de vînḑare la îndemână în tindă, iar jur împrejur scăunele pentru muşteriiĭ de toate zilele, beţivĭ de profesie, carĭ trebuiaŭ să stea cu nasul la butoiŭ. Chilia maĭ curăţică o ţinea pentru oameniĭ maĭ de frunte, maĭ cinstiţĭ, te mirĭ cine-ĭ

„Vatra“, Anul II. *Tip. „Gutenberg“, Bucuresci.*

Zîna munţilor

pica chiar de la oraş. In curte eraŭ lăviţĭ pentru sărăntocĭ, pe carĭ-ĭ maĭ miluia; iar grădiniţa cu mese întinse sub umbrarul verde, o ţinea pentru flăcăĭ. Aicĭ se făceaŭ chefurile, aicĭ se puneaŭ la cale jocurile şi de aci porneaŭ flăcăiĭ cu lăutariĭ înainte, la horă, strîngênd pe rînd fetele din sat, care de care maĭ gătite, maĭ încreţite la pĕr, cu apucăturĭ de coconiţe de la oraş; şi să fi vĕdut jocurĭ şi chiote de răsuna pădurea.

Numaĭ Gheorghiţă al Floariĭ, — deşi venise cu feciorii din satul luĭ la joc, — de lângă cârciumă se rupea de eĭ şi se opria alăturĭ lângă o căsuţă mică smerită, la poarta leliĭ Saftiĭ. Ieşise şi ea împresurată de copiĭ să vadă alaiul; încă nu se împlinise anul de când îşĭ îngropase bărbatul, şi purtaŭ amîndouĕ, cu fiie-sa cea maĭ mare, Frosina, haine negre. Se lipia şi el lângă ele pe prispă, şi Frosina pleca capul ruşinoasă şi apoĭ îşĭ ridica ochiĭ triştĭ şi adîncĭ, pe sub cârpa neagră de pe cap. Era în felul eĭ Frosina, nu durdulie şi cu obrajiĭ rumenĭ ca fetele de la ţară; ci oacheşă, trasă la faţă, cu chipul maĭ sarbed şi cu ochĭ marĭ, tiviţĭ de gene late, carĭ spuneaŭ mereŭ durerea inimeĭ eĭ. Se potrivia Gheorghiţă lângă ea, şi el tinerel, smead, cu mustaţa abia răsărită, nu purta nicĭ bete tricolore la şerpar, nicĭ florĭ la pălărie; şi el jălia pe tată-sĕŭ, iar dacă trecătoriĭ carĭ se grăbiaŭ la joc, dându-le bună ziua, îĭ întrebaŭ:

«Da nu veniţĭ la joc?»

El rĕspundea cu un glas care pururea avea un fel de mâhnire:

«Noĭ sîntem în jale, de noĭ e jocul, orfanĭ cum sîntem?»

Trăgea Gheorghiţă să vie la cumĕtra Safta,— îĭ botezase mumă-sa unul din băeţiĭ eĭ — trăgea, că prea o vedea necăjită şi toată grija curţiĭ pe capul Frosiniĭ. Cum n'ar fi sărit el de ajutor? Ba săria şi ziua şi noaptea. Avea şi el gospodăria luĭ; da, mumă-sa era femee cu dare de mână şi voinică, îşĭ ţinea slugĭ şi lucrătorĭ câţĭ le trebuiaŭ. Sĕraca lelea Safta însă, — numaĭ ce făcea ea cu mânile eĭ şi cu băeţiĭ carĭ eraŭ maĭ rĕsăriţĭ.

Era toĭul lucruluĭ de câmp şi de până în ziuă, când nu începeaŭ cocoşiĭ să cânte, Safta şi Frosina eraŭ sculate, treziaŭ băeţiĭ să dea la boĭ de mâncare şi să-ĭ înjuge. Şi când gândiaŭ ca să plece, scoţênd carul din curte, iacă şi Gheorghiţă sărise pârleazul:

«Am venit să vĕ ajut o leacă şi d-voastre până s'o face bine ziuă».

«Dumnezeŭ să te creadă», — rĕspundea lelea Safta, — «precum ne credĭ şi tu nouĕ, Gheorghiţă dragă, că mult sîntem necăjite».

Şi plecaŭ cu toţiĭ, Frosina maĭ cu inimă ca toţĭ, înainte, o lua la picior. Gheorghiţă se ţinea de pasul eĭ, iar bĕtrîna rĕmânea maĭ înapoĭ în jurul caruluĭ încărcat cu greble şi furcoaie. Era atâta risipă de frumuseţe în fecioria dimineţiĭ; spre rĕsărit zorile cerneaŭ întreg văzduhul cu o pulbere aurie, şi munţiĭ tresăriaŭ în creştet încinşĭ de lumină, simţind mângăerile soareluĭ. Codrul uriaş grăbit se deştepta şi pasĕrile trezite în cântece lăudaŭ pe D-zeŭ; din spre sat se auţia buciumul păstoruluĭ şi talanga duioasă a clopotelor de la turma ce mîna.

Singurĭ-singureĭ, Frosina şi Gheorghiţă, mergeaŭ alăturĭ şi 'n farmecul atâtor frumuseţĭ sufletul lor tresălta. Nu-şĭ spuneaŭ nimic; ce era să-şĭ spuie, când toate le pricipeaŭ şi aşa de bine se înţelegeaŭ la dor şi durere. Era aşa de jalnică dragostea lor încolţită şi tot eraŭ atât de fericiţĭ.

S'apucaŭ de cosit şi strădalnicĭ cu toţiĭ, până pe vremea când eraŭ să îmbuce câte-ceva, isprăviaŭ câte o frumuseţe de lucru. Iar când soarele începea să s'arate maĭ fără sfială, Gheorghiţă avea grijă să se repeadă şi pe la treburile luĭ, să-şĭ vadă de lucrătoriĭ, carĭ fără ochiul stăpânuluĭ nu prea făceaŭ ispravă. Aveaŭ câmpurĭ, fînaţe în belşug, ca oameniĭ cu dare de mână, apoĭ era singur la părinţĭ. Pe seară însă nu-l răbda inima să nu treacă iar pe la dumbrava unde cosia Frosina,—maĭ ajuta de încărca claile în car,—nu era lucru de muĭere,—şi apoĭ se întorceaŭ iar cu toţiĭ. Şi când se lăsa noaptea, pădurea amuţită se 'ntuneca—şi licuriciĭ îşĭ aprindeaŭ încet luminile lor rătăcitoare; vîntul de seară printre valurile de grâne bătea lin a dragoste; iar din satul vecin clopotul suna încet şi prelung, ca să dea de ştire că vremea de odihnă a sosit.

Ajunşĭ acasă, Frosina îl maĭ petrecea până la pârleaz şi apoĭ îşĭ luaŭ noapte bună, poftindu-şĭ odihnă bună, iar cu ochiĭ îl petrecea de-alungul câmpuluĭ şi-l vedea acum pierit în întunerec, acum rĕsărit în lumina argintie cu care luna albă şi palidă brăzdase pămîntul. De pe muchia de colină îl pândia până-l vedea ajuns în preajma satuluĭ luĭ,—apoĭ se 'ntorcea acasă. Iar cu gândul îl petrecea până 'n casa mă-siĭ, îl vedea cum intra sfiit ca să nu-ĭ dea prilej de mustrare, că muma-sa era mândră, arţăgoasă şi iute ca piperul.

De ce se temea însă nu-l trecea, că Floarea îl lua la întrebărĭ: «Ce, iar aĭ fost la calicele alea, tot lor le porţĭ de grije, de mumă-ta n'aĭ habar. Am putut sa mĕ puiŭ luntre şi punte să te scap de cătănie—că şi-mĭ eştĭ de ajutor! De pe partea ta s'ar putea prăpădi tot ce-a strîns sĕracul tată-tĕŭ, dacă n'aş maĭ fi eŭ, vaĭ de lume».

El, opărit, tăcea, nu cuteza sĕ zică multe, iar într'un târziŭ o încurca:

«Am fost cu lucrătoriĭ noştri, maică; toată ziua am fost cu eĭ, doar pe seară am dat pe la lelea Safta de i-am ajutat să 'ncarce carul cu fîn,

—ui-te că se cam strînge de ploaie şi vaĭ de ele de-or rĕmânea şi făr' de caru ăla de fîn».

Şi dacă îl mustra bĕtrîna nu-ĭ trăsnia prin minte că s'ar duce de dragul Frosiniĭ. De el era fată ca aia, — doar el era fecior de oamenĭ; i-ar fi întins mânecile măcar care fată de frunte din sat,—chiar cu fata dascăluluĭ îl rugase, crescută, nu nimic, învĕţată la oraş. Da nu era de însurat; unde să se însoare, că de abia de douĕ orĭ trăsese la sorţĭ, he, he, maĭ avea de furcă cu cătănia. Ce ştiĭ, era să maĭ scape, orĭ nu.

Pân'acum îl scăpase mumă-sa cu *lăcrămaţiele;* că-ĭ bĕtrână neputincioasă, că el îĭ munceşte şi-o ţine. Şi el, nesocotitul, îşĭ trăgea singur creanga de sub picioare,

«Apoĭ nu ştiĭ mă, că sînt şi oamenĭ rĕĭ. Te părăşte mă!»

Ce zicea, ce nu zicea mumă-sa, Gheorghiţă tot aşa făcea cum îĭ venea luĭ maĭ bine. Se trecuse maĭ toată vara cu munca câmpuluĭ, tot cu toţiĭ făceaŭ ce făceaŭ, Gheorghiţă era maĭ mult la Safta de cât în satul luĭ. Nu-şĭ putea el călca pe inimă să se lase de Frosina, măcar că vedea bine că mumă-sa cam avea dreptate.

Şi Frosina le ştia şi le ghicea toate. Nu-ĭ trăgea nădejdea, da nicĭ nu putea să-l depărteze, n'avea putere. Era ea de vină dacă-ĭ era aşa de drag, neţărmurit de drag de i se topia inima? Noaptea nu putea să închidă ochiĭ şi se svîrcolĭa sbuciumată de chinurĭ. «Doamne, de ce n'ar fi fost ea de seama luĭ!»

Lumea e rea, la sat ca şi la oraş, ba şi în cătun, gura nu i se astîmpĕră. Se duceaŭ prietenĭ anumit la lelea Floarea, la muma luĭ Gheorghiţă, ca să-ĭ umple urechile cu câte jidărelĭ toate.

Maĭ cu seamă Andreiŭ al Moraruluĭ săpa necontenit liniştea acestor oamenĭ nevinovaţĭ. Pusese el ochiĭ pe Frosina, pentru că i se părea numaĭ potrivită luĭ, om maĭ în vîrstă. Necazul luĭ era că nu-l băga Frosina 'n seamă.

«Ce, lele Floareo! îĭ zicea el, a-ţĭ brodit-o numaĭ bine cu Gheorghiţă,—o nemereşte. Halal de aşa noroc!»

— «Ce noroc, rĕspundea Floarea înălbită, noĭ nu ştim de nimic, nicĭ că vreaŭ s'aud.»

— «Nu te maĭ face, zicea Andreĭŭ rînjind, ţi-e arvunit Gheorghiţă şi de geaba te maĭ daĭ îndărăt, din ghiarele acelora nu maĭ scapă».

Da unde sări Floarea arţăgoasă:

— «Ce numaĭ scapă, aş vrea să vĕd, pân' oiŭ trăi eŭ? Da, să nu zic vorbă mare, să ştiŭ că-l daŭ eŭ în cătane, şi tot nu-l las, maĭ bine să cătănească Impĕratuluĭ, decât să se 'ncurce cu snameniile alea».

Nicĭ nu scăpase bine vorba din gură şi par'că-ĭ părea rĕŭ Floariĭ. Ca să isprăvească cu Andreiŭ, se sculă să-şĭ facă de lucru prin curte zicênd:

— «Apoĭ om vedea noĭ ce-om face, nu se maĭ amestece nimenĭ».

Andreiŭ însă par'că câştigase nu ştiŭ ce, aşa era de voios şi pe drum când se întorcea spre satul luĭ, tot vorbele Floareĭ îĭ urlaŭ în cap.

«I-o coc eŭ luĭ», borborosĭa el singur.

Ajuns în sat, drept spre portiţa Saftiĭ apucă. Se hotărîse el să vorbească gură în gură cu Safta.

Safta era în tindă, ţesea la rĕsboiul înalt aşeḑat la perete. Cu mâna trăgea îndemânatic firul gros de lână iar cu pieptenele ce-l ţinea în mâna cea-l-altă, potrivĭa şi strîngea ţolul ce creştea veḑênd cu ochiĭ. Era aşa pe amurgit şi Safta nicĭ că-l prea cunoştea când intră pe uşe.

— «Bună seara să dea D-zeŭ, lele Safto», pofti Andreiŭ.

— «Mulţumesc d-tale», rĕspunse Safta. Ce, d-ta eştĭ Andreĭŭ, bată-te norocul, da ce vînt te-a adus. Nu mi-aĭ maĭ călcat casa de când trăia —D-zeŭ să-l ierte — rĕposatul. Să crăpăm în grindă!»

— «Apoĭ, ce să facem lele Safto», rĕspunse Andreiŭ, «şi noĭ fie-care cu treburile noastre; ia ui-te, avem domnĭ de la oraş cu chirie pe vară şi dacă luăm câţiva creiţăruşĭ, apoĭ să le fiĭ tot la porunca lor: adu-le lemne, taie-le, ba una, ba alta, maĭ am şi cu lucrul câmpuluĭ, şi ştiĭ d-ta, singur, mĭ-e casa năpustită ca un cuc fără nevastă.

— «Nu ştiŭ eŭ, că bine zicĭ d-ta?», rĕspunse Safta; «nu sînt şi eŭ tot aşa, vaĭ de mine?; toate grijile pe un cap de muĭere, şi eŭ cu domniĭ, ba drege-le prin casă, ba fă poartă nouă, ce iaŭ pentru toată vara, am şi prăpădit.»

Iar Andreiŭ maĭ uitându-se prin casă întrebă:

— «Da Frosina unde-ĭ?»

— «E dusă la oraş, ni s'a isprăvit lâna, îmĭ ard degetele de lucru şi ea zăboveşte, vrem să ducem câteva ţoale mâne la tîrg, de vînḑare».

— «Apoĭ tocmaĭ fiind-că nu-ĭ nicĭ drept să-ţĭ spuĭŭ, lele Safto, că m'aş căpătui şi eŭ acum şi n'aş maĭ da zilelor rînd, şi ca să nu maĭ umblu cu vorba m'am gândit la Frosina d-voastre!»

Safti i se înveseli faţa când auḑi vorbele astea, şi în gândul eĭ zicea că tot îĭ poartă Dumnezeŭ de ştire.

N'ar fi zis ba, la om harnic ca ăsta, se sbătuse în dreapta şi 'n stânga ca un peşte, şi din munca mânilor luĭ din băiat sărac de la oĭ, se făcuse cu casă şi cu locurĭ. De alt-fel, era ştiut în sat de om sîcăit, calicos şi apucător.

— «Vaĭ de mine, la Frosina noastră te-aĭ gândit? zise Safta zîmbind; nicĭ nu ne-a tăiat capul de d'astea; noĭ cu jalea noastră. De o fi de la D-zeŭ— de ce nu? Şi ea-ĭ fată de măritat şi d-ta fecior de însurat. Nu ne dăm îndărăt, vaĭ de mine.»

Atâta aşteptă Andreiŭ şi n'apucă să isprăvească Safta că îĭ şi taie vorba:

— «Nu vĕ daţĭ îndărăt?, ce mĕ maĭ amăgeştĭ pe

mine, d'apoĭ cu Gheorghiță cum rĕmâne? Ce-ĭ drept, că toată lumea vĕ ține de rĕŭ că ațĭ înhățat băiat fără minte ca ăla. Nu-ĭ vorbă că mă-sa vĕ blestemă și dă rugăciunĭ la bisericĭ, nu se învoește nicĭ moartă!»

Și Safta rĕmase înholbată. Maĭ auḑise ea așa pe departe, dar nimenĭ nu-ĭ spusese buchile așa pe față.

—«Auḑĭ, noĭ îl înhățăm», zise lelea Safta maĭ plângênd, «apoĭ să nu-l bată D-zeŭ; dar el vine de ajutor și nu-ĭ poftesc nicĭ eŭ pe de geaba, — sîntem cumetri, — mi-o veni rîndul și mie să-ĭ ajut când o face casa cea nouă.»

Adevĕrat că Saftiĭ nu-ĭ trecea prin cap de așa cuscrenie, — o orbise D-zeŭ de nu vedea că nu venea Gheorghiță de florĭ de mĕr.

—«Da, d-ta n'oĭ fi știind nimic», continuă Andreiŭ; «las că știe ea, Frosina, și la șeḑĕtoare ĭerĭ spuneaŭ fetele că atât e după el, că i-ațĭ aruncat făcătură de trage numaĭ la d-voastră, că-l ademeniți cu rachiŭ cald, cu miere și câte de toate».

— «Neam de neamul meŭ n'a umblat cu d'alea. Așa să le ajute Maica Domnuluĭ pe cum se leagă de-o vĕduvă sĕracă și horopsită cum sînt eŭ, maĭ mult nu zic nimic»—și unde o apucă pe Safta un plâns cu hohot.

—«Da nu ți-le pune la inimă, lele Safto», zise Andreiŭ îmbunând-o, «nu fi copilă, nicĭ eŭ nu creḑ, eŭ o iaŭ în pisma lor și de-o fi să fie, apoĭ eŭ ți-oĭŭ fi stâlpul casiĭ, — eŭo iaŭ pe Frosina și să trăiască ca o doamnă la mine, n'am cu nimenĭ nicĭ un bucluc, m'a ferit D-zeŭ de datoriĭ».

Și ĭeșiseră prin curte spre portiță; Safta îl petrecu maĭ până în drum, și la portiță iată că-ĭ vinea băețelul cu ulciorul plin de apă de la isvorul din pădure.

—«Cum zic, lele Safto, nu te maĭ pune pe gândurĭ; iacă, ne-a ĭeșit de-a binele cu plin. Noapte bună și somn ușor», și Andreiŭ apucă fluerând, alăturĭ la cârciumă.

Safta din drum pândĭa mereŭ, așteptа ca pe cărbunĭ pe fică-sa. Se 'ntunecase și nu-ĭ maĭ venise acasă.

Din depărtare ochiul eĭ ager par'că zărĭa acum douĕ negrețe. Nu era Frosina că ea ar fi fost singură. Cu cât se apropiaŭ, desluș ĭa că era Frosina încărcată cu lâna în spate. Cu cine venĭa? Doar n'o fi fost Gheorghiță. Ba zĕŭ el era.

Atâta-ĭ trebui bĕtrîniĭ, cât era de necăjită, s'o vaḑă venind cu el. Până astăzĭ îĭ fusese, nu-ĭ trăsnise prin minte s'o oprească de el, acu i-se luminase capul.

Nicĭ n'apucaseră s'ajungă bine la portiță și Safta începu:

— «Bine că te-aĭ îndurat de-aĭ venit odată, — o fi vremea de la ameazĭ! Mĕ miram de ce-aĭ zăbovit și nu ți-a fost tare de lucru, când știĭ că mâne-ĭ Vinerĭ și avem să ducem toate lucrurile la tîrg. Pe unde ațĭ colindat amîndoĭ?»

Frosina nu era învĕțată cu vorbă aspră de la mumă-sa și rĕmăsese uimită, dar maĭ uimit era Gheorghiță, care era ținut ca un puiŭ pân'acum.

—«N'am umblat pe nicăirĭ, am maĭ pus jos lâna, că-ĭ grea și departe de la oraș», zise Gheorghiță.

—«Și pe tine cin'te întreabă? Maĭ bine ar fi de ți-aĭ vedea de treaba ta, să te ducĭ acasă la șișca de mumă-ta, care nu maĭ încape de mine. Las' nu-ĭ maĭ scoate zvon fetiĭ, că nu-ĭ luată nicĭ ea de pe uliță, har Domnuluĭ!»

El se vede că se maĭ gândise la vre-o întîmplare ca asta, că rĕspunse hotărît ca omul cinstit:

—«N'o bag în vorbe, lele Safto: să trag a treia oara la sorțĭ și de-oiŭ scăpa și de astă-dată, să facem cununia cu Frosina».

Vĕduva însă, amărîtă, îl împroșcă cu vorbe și maĭ aspre:

«Du-te cu D-zeŭ, ia-ți fată de teapa ta și-a mă-ti, nu eștĭ de noĭ, nu te-am tras de mânecĭ — să nu fi umplut amîndouĕ satele de vorbe. Așa-ĭ Frosino! haĭ în casă și lasă-l la pustia, să nu-ți facĭ de lucru cu bogotani!»

Frosina însă, buimăcită, ținea pe Gheorghiță de mână și boabe de lacrămĭ marĭ i curgeaŭ pe obrajĭ, iar șoptindu-ĭ zicea:

—«Las', Gheorghiță, nu te mânia; ce-o fi și-asta, Doamne, de-ĭ maica așa necăjită!»

Dar Safta maĭ întăritată, vĕḑênd pe Frosina că nu-ĭ dă în glasul eĭ:

—«Ce ți-e tare de el, așa, apoĭ bine zice cine zice că te-aĭ dat pe plasa luĭ și-mĭ facĭ rușine la casă! Auḑĭ să plângă după el?»

—«Și tu Gheorghiță du-te cu binele, că de unde nu, să știĭ că te huiduesc din sat când mi-aĭ maĭ călca în curte».

In seara asta, nu-l maĭ petrecu Frosina nicĭ c'un pas, iar mă-sa trînti portița și intrară în casă.

In casă însă Safta, maĭ îndulcită sĕ'ntoarse iar la Frosina:

«Da nu veḑĭ fată, că-ți mănâncĭ norocul cu strengarul ăla. Un blestemat care umblă de colo până colo. In satul luĭ se dă pe lângă fata dascăluluĭ și aicĭ îșĭ face rîs de tine, și tu eștĭ proastă! Mumă-sa îțĭ gândește rĕŭ, ți-a pus și făclie la biserică ca să te lașĭ de el. Da D-zeŭ e mare, ne poartă de grije când sîntem maĭ necăjițĭ. Iacă Andreiŭ al Moraruluĭ, cât e de fălos, nu vrea să știe de vorbele satuluĭ, și a venit azĭ în casă la noĭ să te ceară».

Cât era de blândă Frosina, și din cuvîntul mumeĭ sale nicĭ odată nu ĭeșĭa, acum tot sângele i se urcă în obrajĭ și hotărîtă, strigă:

— «Maică, pe ăla, nu; odată cu capu, nu; să-și ia

gândul de pe pădure. Nu mĕ 'ngrop de vie, maĭ bine muncesc aicĭ cât e lumea. M'o lua Gheorghiţă, nu m'o lua, da de Andreiŭ nu vreaŭ să ştiŭ, maĭ bine să mĕ veḑĭ moartă, să-mĭ joace hora împrejurul cosciuguluĭ» [1]).

«Aĭ căpiat, Frosino! Nu-l ĭeĭ pe Andreiŭ, staĭ s'alegĭ, fată sĕracă cum eştĭ? Nu veḑĭ că ţi se trec aniĭ şi-aĭ împlinit maĭ douĕ-zecĭ, — n'oĭ vrea să rĕmâĭ fată bĕtrînă de rîsul tuturor. Aĭ noroc, că eştĭ maĭ mărunţică, maĭ te coper cu minciunĭ. Ia-ţĭ seama, nu mĕ scoate din fire. Să ştiĭ că-ţĭ spuĭŭ atât, mâne-ĭ Vinerĭ şi la tîrgul oraşuluĭ cu doĭ oamenĭ de mărturie, mĕ duc şi fac ruptoarea cu Gheorghiţă, de faţă cu mumă-sa. Să s'aleagă la un fel, să ştie satul că nu umblu după el, că el, nemernicul, s'a ţinut de casa mea».

Frosina maĭ se 'necă de plâns, şi înduioşată, se rugă de mă-sa:

—«Maică dragă, numaĭ ruptoare să nu facĭ, lasă-l maică, că mult o fi tras el de la mumă-sa. Nu-l maĭ face de ocară, maĭ îngădue şi d-ta pân'o fi să facem pomană taichiĭ, şi-atuncĭ s'o alege la vre-un fel. Să nu facĭ ruptoare nicĭ cu Gheorghiţă, nicĭ cu Andreiŭ».

* * *

Trecuse S-ta Maria; vremea începea să se maĭ 'năsprească, bucatele eraŭ de mult strînse şi câmpul desvĕlit se odihnĭa după muncile roadeĭ sale. Safta se tot pregătĭa de pomană, căcĭ se împlinĭa anul de când pămîntul înghiţise pe bărbatusĕŭ. Umbla de colo până colo cu treburĭ tot cu şorţul la ochĭ, svîntându-şĭ lacrămile.

Frosina tot aşa era şi maĭ ursuză şi întunecată, şi ochiĭ-ĭ ardeaŭ aprinşĭ par'că nu era lucru curat, aşa-ĭ flăcăraŭ. Toată dragostea înăbuşită în pieptul eĭ, îĭ scăpăra în ochĭ. Umbla şi ea fără preget, ba cu grîŭ la pisat, ba cu făina la măcinat, ca să aibă de colacĭ.

Gheorghiţă nu maĭ dase pe la eĭ; nu era nicĭ el de aruncat să-şĭ bată Safta joc de el, după ce-ĭ muncise ca un rob toată vara. Cu Frosina tot se maĭ întâlnise, venĭa la cârciumă şi gardul de vreascurĭ rĕspundea în curtea Frosiniĭ. Numaĭ de se puteaŭ vedea eraŭ maĭ liniştiţĭ că-şĭ citeaŭ din ochĭ dragostea şi bunătatea lor neschimbată. Câte-odată, pe furiş, maĭ puteaŭ şopti câte un cuvînt:

—«Să ştiĭ că nu te las Frosino, fie ce o fi!»

Pe Andreiŭ îl amânase bĕtrîna cu vorba, până o fi să se treacă pomana.

Nu-ĭ de vorbă acu cu ea, plânge din câte pe tată-so, sĕraca.

Andreiŭ ştia cum mergeaŭ treburile, sta de o parte şi ochia. Nu se îmbulḑia la Frosina, aştepta să-ĭ vie vremea luĭ; după chibzuelile ce le făcea el, era ea să vie să-l roage. Socoteala luĭ era să puie căpĕtîiŭ dragostiĭ luĭ Gheorghiţă.

De când fusese la Floarea în sat, plămădia în capul luĭ un afurisit de plan diavolesc.

De o sumă de vreme bea şi mânca în toate cârciumele de la oraş, cu jandariĭ. Cât era de sgârcit, îĭ chefuia de nu maĭ ştiaŭ cine sînt. Apoĭ mereŭ aducea vorba de Gheorghiţă, că-ĭ craiŭ, că de geaba zace la casa mă-si, că nu-ĭ e de ajutor. Şi nu-l ia nimenĭ în catane. «Ce proştĭ sînteţĭ, arĕtaţi-l. Sĕraca mă-sa se vaită de el; sare la ea cu gura de n'are pace la bĕtrîneţe».

Atât le trebuia ăstora. Cum să s'arate maĭ harnicĭ celor maĭ marĭ? Făcură pîră în scris pentru Gheorghiţă al Floariĭ, că pe nedreptate e ĭertat de cătănie.

* * *

Era ziua pomeniĭ. De cu seară Safta şi Frosina grijiseră curtea ca un păhar. Mese eraŭ de-arîndul aşeḑate şi întinse cu pânzeturĭ cusute cu roş, iar jur împrejur lăviţĭ şi scaune strînse de pe la vecinĭ. Se scurtase ziua şi cu noaptea în cap. Safta şi Frosina cu toţĭ copiiĭ eraŭ gătiţĭ de biserică. Cu oamenĭ bunĭ de ajutor, porniră peste livadie ducênd colivă, colacĭ, făcliile, vin şi altele.

Pe la şease dimineaţa începu slujba. Biserica era ticsită de oamenĭ dintr'amîndouĕ satele. Reposatul fusese om de omenie, plăcut oamenilor şi luĭ D-zeŭ. Bĕtrînul preot citĭa trist rugăciunile pentru iertarea păcatelor, iar săraca Safta, împresurată de copiĭ sub raza făcliilor, se tînguia şi se bocĭa, de ţi se rupea inima de milă.

După sfinţirea coliveĭ, ĭeşiră la mormînt şi se stropi cu vin pămîntul unde se odihnĭa trupul luĭ pe vecĭ. Safta începu să împărţească din colacĭ şi colivă la milogiĭ carĭ nu puteaŭ veni acasă la ea, iar o droaie de copiĭ ţineaŭ pumniĭ să capete covrigĭ, nucĭ şi turte dulcĭ.

Maĭ toată lumea se întoarse acasă la Safta şi care cum putea intra în casă unde mirosĭa toate a busuioc, orĭ remâneaŭ afară la mese în curte. Toate umblaŭ să cinstească cum se cuvine la pomană. Frosina şi Safta alergaŭ de li se rupeaŭ picioarele: ba aduceaŭ varză cu mămăliguţă caldă, ba rachiŭ, şi ceĭ bĕtrînĭ cu plosca de-arîndul maĭ uitaseră de mort; în loc de «D-zeŭ să-l ierte» maĭ închinaŭ şi de noroc.

Frosina era cam nedumerită, nu vĕḑuse pe nicăirĭ pe Gheorghiţă. Să nu intre el în biserică, când se făcea slujba tată-sĕŭ? Ce inimă tare. Ce-ĭ drept, pe mumă-sa, pe Floarea, o zărise într'un colţ şeḑênd în strană şi plângênd.

Frosina tot trăgea cu urechea la vorba oamenilor. Când auḑi pe judele, om bĕtrîn cu aşeḑĕmînt la vorbă, că spunea:

«S'a rĕit lumea şi la noĭ de nu maĭ e de traiŭ. Să pârască eĭ pe bietul băiat al Floariĭ şi să-l dea

1) Obiceiŭ în unele părţĭ ale Transilvanieĭ, când mor fete saŭ feciorĭ.

în cătane. Cine o maĭ fi fost şi îndârjitul ăla? Aseară jandariĭ călcară casa Floariĭ, îĭ luară feciorul pe sus, ca să-l ducă la oraş cu poruncă împărătească. Plânge mumă-sa a pietriĭ secĭ.»

Cu treabă şi cu alergăturĭ, nu luase nimenĭ de seamă că Frosina lipsĭa de mult. Tocmaĭ colo pe seară o căuta mă-sa din câte, şi băeţelul ăl maĭ mic o găsi culcată în şură. Zăcea dusă,—dă s'o trezească cu apă, cu oţet — de geaba, horcăia dormind. E săgetată, mormăiaŭ babele, dar bătrîna speriată strigă: «O fi chemând-o tată-sĕŭ.»

* * *

Venise veste în sat, că Gheorghiţă era dus cu regimentul tocmaĭ la cetatea Impĕratuluĭ, la Viena. Cătănĭa, sĕracul cu dreptate şi cu supunere. Nu trecuse de cât o jumĕtate de an şi purta douĕ stele la guler. Nu-ĭ maĭ sărĭa şi luĭ or-ce ţigan în cap. Ce-ĭ drept, că era el amărît în sufletul luĭ, că nu-şĭ putea rupe gândul de la Frosina şi zicea adese-orĭ: «Fire-ar al draculuĭ Andreiŭ al Moraruluĭ, că numaĭ el mi-a pus capul, maĭ bine perdeam toată averea tatiĭ, numaĭ să nu mĕ fi deslipit de ea.»

Andreiŭ îşĭ făcuse rĕŭ socoteala, pentru că nu isbândise nimic. Las' că-l bănuia tot satul, că el fusese pîrîtorul, dar nu putuse lua nicĭ pe Frosina. Umbla turbat ca o fiară sĕlbatică şi fugeaŭ oameniĭ de el ca de *ucigă-l crucea.* Nu era lucru puţin ce plămădise el.

Frosina din ziua pomeniĭ zăcuse dusă, şi o păzia tot cu lumînarea la cap. Cu leacurĭ, cu slujbe şi cu descântece începuse ea spre primăvarĭ să maĭ dea spre bine. Incet-încet par'că s'ar fi maĭ întrărmat, dar era lihnită şi pĭerită rĕŭ. Stinsă la faţă, sufletul eĭ bolnav numaĭ în globiĭ ochilor maĭ licărĭa. Uniĭ ziceaŭ că-ĭ dată în boală, babele ziceaŭ că-ĭ luată de ele, alţiĭ c'o fi vre-un blestem. Iar dacă cineva întreba pe Safta, zicea, dând din umerĭ, uluită cum era:

— «Ştiŭ eŭ, păcatele mele, ce i-o fi? Şi-a făcut de cap singură, mâncată-o-ar fi fost maĭ bine pămîntul, de cât să-mĭ strice şi norocul alor'lalte.»

Odată însă prinse mirare tot satul. Cât era de fudulă şi îngâmfată Floarea, venise anume în casa Saftiĭ să vadă pe Frosina. Era şi ea schimbată şi muiată, se gârbovise de supĕrare în vreme aşa de scurtă. Iĭ rodea vermele la inimă, de când vorbise de cătănia luĭ Gheorghiţă cătră Andreiŭ într'un ceas aşa de rĕŭ.

Iar în casa Saftiĭ par'că dădu-se soarele, de când îĭ călcase Floarea pragul. Toţĭ credeaŭ că se ridicase blestemele ce i le pusese pe capul Frosiniĭ.

Din ziua asta, parcă-ĭ luase cu mâna betejala Frosiniĭ. Iĭ se părea că se deşteaptă din visurile în care zăcuse pierdută. Mâncarea începea să-ĭ priească şi numaĭ şedea fără treabă tânjind câte într'un unghier. Se apucase iar să maĭ migăleasca la ţoale şi seara când îşĭ făcea rugăciunile, duhul eĭ posomorît se lumina şi chipu-ĭ se înveselia strîngênd la piept «*visul Maiciĭ Precestiĭ*» şi rostĭa din inimă:

«Doamne, poartă-ĭ de grijĕ şi adu-mi-l sănătos!»

MARIA BĂIULESCU.

SERENADA

Adoarme lin pămîntul;
D'asupra luĭ uşor,
Cu grijă noaptea 'ntinde
Cerescul eĭ covor.

Pe ramurĭ înflorite,
Pe dealurĭ, peste viĭ
Intinde luna mreje
De raze argintiĭ.

Işĭ mişcă plopiĭ vîrful
In freamĕt lin de vînt;
S'aude 'n depărtare
Pîrîul murmurând.

Tu dormĭ şi vise dalbe
Plutesc în jurul tĕŭ,
Şi nicĭ a mea cântare
N'auḑĭ — nicĭ glasul meŭ,

Cum înselat te chĭamă...
Căcĭ te doresc atât!

. . . . . .

Doar luna galeş rîde
Şi-mĭ ţine de urît.

S. CUJBĂ.

NOTE DE CĂLĔTORIE

(URMARE)

Spre Trieste, prin Istria pietroasă. În vagon, numaĭ un Italian de la ţară: supt pălăria neagră, cu marginile largĭ, o faţă lată, grasă, cu o barbă înspăimîntătoare, care pare că-ĭ ĭese şi din urechĭ. Se gândeşte la ceva greŭ, căcĭ ochiĭ blajinĭ privesc ţintă la canaful murdar al perdeleĭ, ce i se leagănă înainte, la sguduiturile acceleratuluĭ. Mânile puhabe, pĕroase ca de maimuţă, par că frămîntă un aluat ce nu se vede.

O staţie mică: în sunetul pripit al clopotuluĭ şi al cuvintelor de serviciŭ, conductorul aruncă pe cineva în vagon. E un domn politicos, care pare foarte vesel că zăreşte pe omul cu pălăria largă. Se aşază în faţă cu el şi încep a vorbi, aşa de repede că abia se înţelege. Sînt socotelĭ, propunerĭ, întrebărĭ; omul gras face celuĭ-l-alt un raport despre starea uneĭ moşiĭ. Îĭ zice: «Signor conte», cu un oare-care respect.

A scos o condică groasă, cu cifre, şi amîndoĭ se uită la dînsa, vorbind maĭ rar, cu fruntea încreţită.

Mĕ uit atuncĭ la conte. E un om de vre-o patru-zecĭ de anĭ, slab, drept, băţos, cu un nas covoiat şi o foarte frumoasă barbă, lungă şi neagră. În cap are — lucru neobişnuit în aceste părţĭ — un cilindru; poartă redingotă încheiată până sus şi nişte pantalonĭ călcaţĭ cu îngrijire, dar simţitor de uzaţĭ. Are pe faţă, şi în întreaga-ĭ înfăţişare, ceva aristocratic; dar preocupaţia, grija cu care aşteaptă cifrele, acel amănunt al haineĭ bine periate, călcate cu îngrijire, dar uzate, arată o decădere materială, din acele care aŭ lovit maĭ toată nobilimea veche a Italiiĭ. Omul gras din faţă, cu înfăţişarea vulgară, pare foarte mulţumit, din potrivă: nu e, de sigur, nimic de spus în potriva cifrelor sale. Va fi probabil creatorul uneĭ dinastiĭ de plutocraţĭ aĭ viitoruluĭ.

* * *

Tovarăşul meŭ de drum e maĭ interesant acuma. Pare să fie de patru-zecĭ de anĭ, dar zice că are şeĭ-zecĭ. E foarte drept, ciolănos, cu faţa arămie, în care albuşul ochilor bulbucaţĭ apare foarte curios. Căutătura acestor ochĭ, mâna muşchioasă, cu degetele pline de cicatricĭ, cu vinele umflate, arată un om deprins să muncească din greŭ. Are haine de negustor mic, o pălărie tare şi un cercel de aur într'o ureche.

E vorbăreţ, dar, de şi Italian, se exprimă greŭ; prinzĭ câte o vorbă portugheză în frazele sale. Căcĭ vine tocmaĭ din Brazilia, unde a stat doĭ anĭ de zile. E căldărar emigrat într'o ţară care plăteşte maĭ bine şi hrăneşte maĭ ieften. Îmĭ arată monede braziliene: hîrtiĭ de 10,000 de *reis*, care par o avere şi reprezintă la 60 de leĭ, bucăţĭ de nickel, cântărind cât baniĭ de fier aĭ luĭ Licurg, banĭ de aramă cari seamănă cu aĭ noştri. Aur şi argint nu există.

De ce se apropie trenul de Trieste, omul pare prins de o grijă mare. Scoate capul pe fereastră, priveşte în zare, şi, când se întoarce, vorba-ĭ e maĭ distrasă, ochiĭ maĭ luminoşĭ. Îl munceşte ceva, de sigur; maĭ mult de cât dorul de ţară, căcĭ e Istrian de naştere. In sfîrşit se hotărcşte să spuie, de şi unuĭ indiferent, unuĭ străin.

Se întoarce acasă ca să tocmească lucrătorĭ şi să se mute cu totul în America, luându-şĭ şi femeia. Dar ea nu i-a scris de mult, şi el nu ştie ce va găsi înapoĭ. Cu ce tristeţă bărbătească se uită ochiĭ îngrijaţĭ aĭ bătrînuluĭ!

* * *

Trieste e un oraş foarte comercial, foarte prosper, care, între altele, a ucis Veneţia. Are o bursă şi un Lloyd, vestite în lumea întreagă, strade foarte largĭ, luminat foarte bun, pavaj fără păreche şi nenumărate corăbiĭ. Dacă ar avea un caracter al săŭ, ar fi un oraş frumos: acest caracter lipseşte însă şi locuitorilor, cari vorbesc toate limbile şi aŭ toate figurile popoarelor ce se întîlnesc, se amestecă saŭ se vizitează aicĭ. Portul-franc fără naţionalitate al unuĭ stat nenaţional.

* * *

O imensă trăsură cu patru locurĭ mĕ duce spre Mira mare. Întâiŭ aleĭ largĭ, cu trecătorĭ rarĭ; apoĭ, în dreapta dealurĭ, cu o vegetaţie admirabilă, în stînga marea, cea maĭ albastră şi maĭ lină din toate mările. Câteva case răsar din frunzişul lucios al alămâilor.

Drumul urmează necontenit linia şerpuitoare a ţĕrmuluĭ. Prin aerul limpede, care lasă ochiul să vadă departe şi lămurit, pata albă a castelului se deosebeşte îndată. E aşezat chiar pe priporul măriĭ, dominând-o cu turnul şi păreţiĭ sĕĭ crenelaţĭ. Neasĕmĕnate grădinĭ încunjură acest castel, de o aşa de pură şi poetică frumuseţă. Florile nu se culeg, nicĭ nu se daŭ, şi prin unele unghere de umbră pămîntul e acoperit tot de revărsarea petalelor albe ale camelieĭ.

Miramare a fost odată un cuib de fericire princiară. Apoĭ într'o zi stăpâniĭ tinerĭ şi mulţămiţĭ aĭ acestor locurĭ s'aŭ dus să caute foarte departe o coroană împărătească, eĭ cari stăteaŭ destul de sus, printre maĭ mariĭ lumiĭ acesteia, ca să n'aibă nevoe de dînsa. Maximilian a murit de glonţ şi Carlota s'a întors nebună. Castelul nu s'a ruinat ca în legendele tragice, care fac

ca piatra să simtă durerile celor ce aŭ fost fericiţĭ într'insa. Alb şi armonios, el priveşte azĭ ca şi atuncea la marea cu apa schimbătoare ca şi noroacele vieţeĭ.

* * *

Un cer limpede de cincĭ ceasurĭ dimineaţă. Trenul se coboară din Alpĭ. O admirabilă câmpie verde, nespus de *umanizată*, în care pretutindenĭ se vede o influenţă culturală de veacurĭ. Salcâmĭ mărunţĭ o acopĕr, popuşoaie înalte, care se culeg, viĭ pline de struguri cu boabele mărunte, printre trunchiurile sprijinitoare ale plopilor.

O biserică lungă roşie, cu ferestrile avênd bolta foarte eliptică. Turnul în patru colţurĭ, de cărămidă negricioasă, aruncă sus un altul, trandafiriŭ, crenelat, cu înfăţişarea unuĭ potir de floare enorm. Maĭ multe alte turnurĭ asemenea se desfac din masa grămădită a caselor cu obloane, pe care le acopĕr oale foarte bulbucate, roşiĭ şi negre. E Conigliano.

Biserica din Vasiano, joasă, cu douĕ turnurĭ sprintene: e boită roşu-aprins şi se iveşte din mijlocul şirurilor de salcâmĭ, cu forme capricioase.

Lancenigo: sînt vre-o şase ceasurĭ. Satul va fi la câmp; dincolo de gratiile porţiĭ închise a staţiuniĭ, un drum pietros, foarte alb, se înfundă în verdeaţa, care acopere şi ascunde tot. O fată cam de doĭ-spre-zece anĭ vine întâiŭ: într'o rochie neagră, coperită cu un şal negru. Are faţa regulată, smeadă. Se lipeşte foarte cuminte de gratiĭ şi se uită cu luare aminte la noĭ. Un sunet limpede de roate, cu un pocnit mărunt de copite: ţăranul din cărucioară îşĭ leagă de un gard măgăruşul meditativ, cu douĕ roate în jurul ochilor serioşĭ: aceştia şi un tremurat distras din urechĭ—ca o ridicare din sprinceană omenească — iĭ daŭ o înfăţişare de om studios şi răbdător. Stăpînul se aşează şi el la poartă, lîngă un lucrător tînĕr, cu faţa obosită. Apoĭ alţĭ doĭ localnicĭ, dintre cari unul, cu un lanţ greŭ la ceasornic, are mersul sigur al unuĭ stăpînitor de noroade, se coboară dintr'o brişcă. Toţĭ cincĭ nu vorbesc nimic, ci se uită, în liniştea dimineţiĭ, care pare că li impune.

Pronti!

Cu o scîrţiitură prelungită, trenul se deslipeşte din loc. Aceiaşĭ câmpĭ mănoşĭ, cu iarba deasă. Fînul cosit înalţă căpiţĭ rotunde, lîngă casele roşiĭ, pitite între salcâmĭ şi plopĭ. Şanţurile ridică din verdeaţa lor parfumată potire albe de rochiţa rîndunelei, vrîstate delicat cu vioriŭ.

Pajiştea e stropită cu florĭ galbene, vinete, maĭ ales vinete, a căror coloare învinge une orĭ uniformitatea verde a câmpuluĭ. Umbrosul Mestre, pe care l-am străbătut altă dată, cu apa sa roşie-cafenie, coloana-ĭ veneţiană şi amintirile de răscoală contra Austriei.

Apa lagunelor începe a mânca uscatul, răspîndind ochiurĭ marĭ albe prin verdeaţă. Ne apropiem de împărăţia mărilor. Trenul merge pe un pămînt creat, dincolo de apropiatele marginĭ ale căruia se 'ntinde marea nesfîrşită. În dreapta un ostrov mic, cu casele trandafiriĭ. Câteva luntri negre, şi cea d'intâiŭ gondolă, cu doĭ cîrmacĭ aplecaţĭ de-asupra lopeţilor.

Un colţ de Veneţie, foarte frumos şi foarte murdar. Santa Maria ai Scalzi şi San Simone piccolo, supt cupolele lor albastre. Grupe de turiştĭ foarte ordinarĭ, pe carĭ iĭ chiamă expoziţia de la *giardini pubblici*. Mutre în uniforme, mirosind bacşişurile cu nasurile lor covoiete. Negustorĭ de ricordi [1]). Şi un aer nerespirabil, un sirocco înnăduşitor şi umed, asupra însuşirilor căruia se ceartă chelnerul veneţian al restaurantuluĭ cu colegul sĕŭ, care e din Piemont.

(Va urma) NECULAĬ IORGA

1) Albumurĭ ale oraşuluĭ.

PASTEL

Pe vatră ard cărbuniĭ, afară-ĭ frig şi nor,
Ce cald e 'n odăiţă, în strimtul cuibuşor,
Ferestele-s lipite, tavanul este scund,
Prin unghiurĭ copilaşiĭ se joacă şi s'ascund,
De grind'-atîrn'un leagăn, în el un prunc bălan
Al mameĭ cel maĭ fraged, abia numaĭ de-un an.
Ea lângă leagăn toarce, cu ochiĭ 'n ochiĭ luĭ,
Prin tindă-şĭ plimblă cloşca vre-o douĕ-zecĭ de puĭ.
Ceaonut clocoteşte, cu hohote la foc,
Viţelul doarme-alăturĭ p'un petec de cojoc.
In scurtă vreme vine şi el, cel aşteptat —
O, n'ar putea cuprinde nicĭ cel maĭ larg palat,
Maĭ casnică iubire ca strimtul cuibuşor,
Când ard cărbuniĭ 'n vatră şi-afară-ĭ frig şi nor.

MARIA CUNŢIANU

Moartea Virginiei

Tip. „Gutenberg".

VIRTUTEA LUCIEĬ

Se luminase de ziuă. Luna, care strălucise toată noaptea, căuta să se ascundă cât maĭ curînd, spre a nu o apuca rĕsărirea soareluĭ, care ar fi întrebat-o, poate, ceva din secretele aflate în timpul nopţiĭ, secrete carĭ nu le divulgă nimĕnuĭ. Cerul era senin. Toată lumea prevedea o zi splendidă, şi se bucura de aceasta, căcĭ era sĕrbătoare.

Lucia şi Aurel, carĭ se vorbiseră de cu seară să facă o preumblare matinală, se grăbĭaŭ să se îmbrace, spre a apuca cel d'ântêiŭ omnibus care ducea la şosea. In graba lor, maĭ nu vorbĭaŭ, de cât, când li se întîlnĭaŭ privirile, îşĭ surîdeaŭ, şi când se apropiaŭ unul de altul, îşĭ lipiaŭ buzele, sărutându-se cu dragoste. Aceasta era înţelegerea lor cea maĭ desăvîrşită.

Luaţĭ abia de treĭ lunĭ în căsătorie, se iubĭaŭ atât de mult, în cât nimic n'ar fi putut să le înoureze fericirea. Aceasta, cel puţin, era credinţa lor.

El, abĭa terminase examenele de drept şi se înscrisese printre advocaţĭ; ea, învĕţase literile şi ar fi fost o mândrie printre profesoarele şcoalelor secondare, dacă ar fi primit catedra ce i se propusese. Dar idealul eĭ era să fie o menajeră, un model de soţie şi de mamă, căcĭ învĕţase pentru ea şi pentru aĭ sĕĭ.

Când eraŭ aproape gata şi se pregătĭaŭ de plecare, curierul telegrafuluĭ le aduse o telegramă prin care li se anunţa sosirea imediată a luĭ Virgiliŭ, fratele luĭ Aurel, care venĭa din străinătate.

Lucia nu vĕduse nicĭ-odată pe fratele bărbatuluĭ sĕŭ. La nunta lor, el nu venise, fiind reţinut de ultimul examen de doctorat. Acum venĭa să se stabilească în ţară, înarmat cu titlul de doctor în litere şi filosofie.

I s'aŭ spus atâtea lucrurĭ frumoase despre Virgiliŭ, încât Lucia ardea de dorinţa de a-l vedea şi de a-l cunoaşte cât maĭ curînd.

Fraţiĭ îşĭ scrisese foarte rar, maĭ cu seamă de la căsătorie: Virgiliŭ fiind ocupat cu studiile sale; Aurel cu dragostea nevesteĭ sale.

Cu toate acestea, Lucia cetise felicitarea luĭ Virgiliŭ, care o trimisese cu ocasia căsătorieĭ fratelui sĕŭ. Era atât de frumos compusă şi atât de simţitoare, încât Lucia nu se sătura cetind-o; o repeta şi admira maĭ în fie-care zi. Cetise mulţĭ autorĭ, îĭ plăceaŭ maĭ cu deosebire ceĭ marcanţĭ, şi găsĭa în stilul luĭ Virgiliŭ un adevĕrat capo-d'operă.

Acum, când i se presenta ocasie să vadă şi să cunoască personal pe cumnatul sĕŭ, aştepta cu nerăbdare decisiunea ce va lua Aurel: să maĭ meargă la şosea saŭ să întîmpine la gară pe Virgiliŭ?

Aurel, care cunoştea sentimentele Lucieĭ pentru Virgiliŭ, simţia, la rîndul sĕŭ, o deosebită plăcere pentru sosirea frateluĭ sĕŭ, atât pentru a-l vedea şi îmbrăţişa, cât şi pentru că prin aceasta se satisfăcea una din cele maĭ marĭ dorinţe ale Lucieĭ. Şi era mândru că soţia sa nutrĭa o afecţiune atât de mare pentru Virgiliŭ, maĭ cu seamă că nu-l vĕduse nicĭ-odată în persoană.

Nu maĭ era îndoială dar, că Aurel preferă maĭ bine a merge întru întîmpinarea frateluĭ sĕŭ, şi amână preumblarea la şosea pentru o altă zi.

Trenul cu care venĭa Virgiliŭ, maĭ avea douĕ ore până să sosească în gară. Aurel nu şedea departe de gară: în 15 minute, cu o trăsură, putea ajunge. Avea dar destul timp: nu maĭ trebuĭa să se grăbească.

— Lucio, zise Aurel, vom merge să întîmpinăm pe fratele meŭ Virgiliŭ; nu regreţĭ de preumblarea proiectată pentru şosea?

— Din potrivă, simt o mare plăcere că mergem la gară; la şosea putem merge orĭ-când, şi apoĭ, cred, ni se va părea şi maĭ plăcută preumblarea, când vom merge însoţiţĭ de fratele tĕŭ, rĕspunse Lucia.

Aurel mulţumi printr'o sărutare soţieĭ sale şi o rugă să nu se maĭ grăbească cu toaleta; dacă vreĭ, zise dînsul, poţĭ să-ţĭ schimbĭ şi rochia.

Lucia, care dorĭa să apară cât maĭ încântătoare înaintea luĭ Virgiliŭ, primi bucuroasă propunerea bărbatuluĭ sĕŭ, şi în maĭ puţin de o oră se îmbrăcă cu cea maĭ frumoasă rochie ce avea în garderobă.

Apoĭ, după puţin, porniră spre gară şi ajunseră când maĭ eraŭ 15 minute până la sosirea trenuluĭ.

Amîndoĭ şedeaŭ cu impacienţă în salonul de aşteptare.

Impresiunea frumoasă ce produse asupra celorl'alţĭ pasajerĭ, făcu ca privirile tuturor să se îndrepte asupra lor şi să admire frumuseţea Lucieĭ şi fericirea luĭ Aurel de a fi bărbatul uneĭ femeĭ atât de încântătoare; dar tineriĭ soţĭ păreaŭ că nu observă nimic, şi-şĭ şoptĭaŭ cuvinte dulcĭ, uitându-se cu drag unul la altul.

Clopotul de afară anunță în fine sosirea trenuluĭ; pasajeriĭ din saloanele de așteptare, carĭ veniseră întru întîmpinarea rudelor saŭ amicilor lor, daŭ năvală să iasă pe peronul găreĭ.

Lucia și Aurel fură printre ceĭ d'ântêiŭ carĭ ieșiră pe peron.

Abia îșĭ aruncară privirile spre ceĭ sosițĭ cu trenul și amîndoĭ deteră un țipět de bucurie: zăriseră pe Virgiliŭ. Lucia, care vĕḑuse în fotografie pe cumnatul sĕŭ, l-a recunoscut tot atât de bine ca și fratele sĕŭ.

După îmbrățișărĭ și presentărĭ, porniră cu toțiĭ spre casă, unde se luară mĕsurĭ pentru prepararea uneĭ cine splendide.

* * *

Impresiunea ce produse Lucia asupra luĭ Virgiliŭ, fu din cele maĭ frumoase; el se simțĭa mândru de a avea o cumnată atât de drăgălașă și nu înceta de a face complimente frateluĭ sĕŭ.

Când se întinse în discuțiĭ, Virgiliŭ părea și maĭ încântat, vĕḑênd că Lucia vorbĭa cu multă pricepere de oameniĭ literațĭ. Simția o adevĕrată plăcere să converseze ore întregĭ cu dînsa și rĕmânea foarte satisfăcut de rĕspunsurile ce primĭa la întrebările sale, cu privire la mișcarea literaturiĭ în România, căcĭ Lucia consacra orĭ-ce moment liber lectureĭ, și era în corent cu criticele literare la ordinea zileĭ.

La rîndul sĕŭ, Virgiliŭ, îĭ povestĭa amĕnunte despre autoriĭ străinĭ și se simțĭa fericit când vedea cât de ușor e înțeles de Lucia.

Câteva poesiĭ făcute de Virgiliŭ plăcură foarte mult Lucieĭ, ceea ce o făcu să-ĭ facă complimentele sale. Maĭ cu seamă se simți foarte flatat Virgiliŭ când îĭ spuse Lucia că stilul luĭ e neted și plăcut, căcĭ vedea într'însa un critic inteligent și fără nicĭ un interes de părtinire.

Aurel asculta și lua parte cu maĭ puțin interes la conversațiile lor, dar se simțĭa fericit că fratele sĕŭ putea distra pe Lucia în timpul când dînsul era ocupat cu afacerile advocatureĭ. Maĭ cu seamă, în ultimele zile, luase un proces mare care-ĭ consuma foarte mult timp, ast-fel că *biata Lucia* ar fi fost nevoită să stea timp îndelungat singură, dacă nu venĭa întîmplarea fericită de a sosi fratele sĕŭ.

* * *

Timpul se scurgea cu repeḑiciune.

Trecuse o lună de la sosirea luĭ Virgiliŭ. Lucia părea transportată de fericirea de a fi soția luĭ Aurel, advocat cu multe procese, și cumnata luĭ Virgiliŭ, om de litere, cu mult talent.

Prin cercurile sociale apăreaŭ nedespărțițĭ ceĭ doĭ frațĭ și cu Lucia. Cunoscințele luĭ Aureliŭ deveniseră și ale luĭ Virgiliŭ, și fie-care se simțĭa încântat de prietenia lor. Lucia, foarte spirituală de felul eĭ, devenĭa din zi în zi maĭ adorabilă, ast-fel că orĭ-unde eraŭ învitațĭ tus-treĭ, lăsaŭ dulcĭ suvenirĭ în societate.

Pe de altă parte, procesele luĭ Aureliŭ se înmulțĭaŭ din zi în zi; succesele dobîndite în câteva pricinĭ maĭ marĭ, îĭ atrăsese atențiunea atât a colegilor sĕĭ din baroŭ, carĭ îĭ arătaŭ o efecțiune deosibită, cât și a clienților, devenițĭ foarte numeroșĭ.

Virgiliŭ, care candidase la o catedră a uneĭ scoale superioare din localitate, reușise de asemenea, în mod strălucit.

Lucia, încântată peste mĕsura de succesele soțuluĭ și ale cumnatuluĭ se simțĭa cea maĭ fericită femee.

Intr'una din zile însă, pe când Virgiliŭ și Aureliŭ nu eraŭ acasă, Lucia, rĕscolind prin notițele cumnatuluĭ sĕŭ, în camera acestuia de lucru, găsi scris un început de nuvelă foarte interesant. Ea-l ceti cu atâta pasiune în cât devenia din ce în ce maĭ mișcată și vĕḑênd că nu e terminată, luă condeiul și așternu pe hârtie aceea ce simția inima eĭ. Era vorba de o tînĕră femee, care fiind curtată de mulțĭ tinerĭ, tăia acestora pofta de a se maĭ gândi la dragostea uneĭ femeĭ măritate.

Fără a maĭ reciti întreaga nuvelă ast-fel cum o complectase, Lucia părăsi camera luĭ Virgiliŭ, și se duse la dînsa, fiind aproape ora când trebuia să sosească Aureliŭ și Virgiliŭ.

La venirea lor, dînsa îĭ întîmpină cu surîsul obicĭnuit.

Aurel îșĭ sărută soția, iar Virgiliŭ părea maĭ abătut.

Imediat după masă, Virgiliŭ se scusă că se retrage în camera sa, avênd ceva de lucru.

— De ce nu viĭ aicĭ? îl întrebă Aurel; nu te supĕrăm de loc la lucrul tĕŭ: noĭ ne vedem de dragostea noastră.

— A, nu, rĕspunse Virgiliŭ; e maĭ bine să fițĭ în tihnă!...

— Poate aĭ ceva secrete de noĭ, zise Lucia, care bănuia cam ce lucru avea Virgiliŭ.

— Ba nu, rĕspunse acesta, dar voiŭ să vĕ fac o surprisă.

— Cum voeștĭ, zise Aurel cu blândețe; nu ne supĕrăm de refusul tĕŭ, dar ne pare rĕŭ că aĭ stat atât de puțin cu noĭ astăzĭ și maĭ cu seamă Lucieĭ, care știĭ cât îĭ place să vorbească cu tine!..

— Imĭ cer miĭ de scuse, rĕspunse Virgiliŭ, și se retrase în camera sa.

Care însă nu-ĭ fu mirarea, când vĕḑu la biroul sĕŭ, că nuvela începută de dînsul era urmată și terminată de o altă mână. Dintr'o aruncătură de ochĭ, cunoscu scrisul Lucieĭ, și ceti cu nesaț încheĭarea ce făcuse dînsa.

O mâhnire adîncă îl coprinse: Vederile sale ar fi fost cu totul alt-fel la încheĭarea nuveleĭ; el ar fi vrut ca femeea tînĕră, curtată, să rĕspundă la

amorul unuia dintre adoratorĭ, și anume la al aceluia ce o cânta maĭ mult. Dar numaĭ decât se gândi că ar fi fost nedemn pentru Lucia să facă o ast-fel de încheĭare. In ideia luĭ era, că soția fratelui sĕŭ, fiind slăvită pretutindenĭ, i se face aceasta ca o curtenire, iar nu — precum în adevĕr era — că numaĭ grație amabilitățeĭ sale ea era atât de simpatică în toate cercurile unde se introducea. Maĭ gelos de cât chiar Aureliŭ, soțul eĭ, Virgiliŭ nu se simția de loc bine când vedea în jurul Lucieĭ atâta amabilitate din partea altor tinerĭ, străinĭ de familie. Ar fi voit ca orĭ-ce cuvînt al Lucieĭ să fie adresat numaĭ luĭ, saŭ cel mult, luĭ Aureliŭ. Aceasta îl decisese să scrie nuvela în cestiune și s'o citească în fața luĭ Aureliŭ și a Lucieĭ, căcĭ numaĭ pentru eĭ o făcuse. Când a citit însă încheĭarea Lucieĭ, se gândi că nuvela și-a perdut orĭ-ce efect, și numaĭ-de-cât îĭ veni în minte să conceapă o alta, în care să puie pe o soție tînĕră, într'o posiție și maĭ critică: între amorul ce aceasta ar avea pentru soțul sĕŭ și între curtenirea ce un amic de aproape i-ar face; subiect ce s'ar fi asemĕnat foarte mult cu starea lucrurilor ce se petrecea în casa fratelui sĕŭ. Cu mijlocul acesta, credea el, va atrage atențiunea luĭ Aureliŭ, și-l va pune în posiție să nu maĭ visiteze societățile, la care foarte adese orĭ era învitat. In pasiunea luĭ, nu se gândia de loc că lucrul ar isbi prea mult la ochĭ; că în locul amiculuĭ ar putea prea bine juca rolul și fratele, și că, dacă lui Aureliŭ i-ar intra în cap ideia de a fi gelos de soția sa, ar putea prea bine s'o lipsească și de societatea luĭ Virgiliŭ, care de la un timp devenise foarte abătut, și adesea, în conversațiile ce avea cu Lucia, se emoționa prea afară din cale, lucru pe care Aurel, de și-l observase, îl atribuia conversațieĭ animate, care de multe orĭ ajungea în gradul cel maĭ înalt. Toate acestea Virgiliŭ nu și le închipuia; el credea că fratele sĕŭ se va feri numaĭ de amicĭ și cunoscuțĭ și că va rĕmâne cu dînsul, ca și până acum, în societatea cea maĭ intimă. Cu modul acesta, credea el, Lucia îșĭ va concentra toată afecțiunea numaĭ asupra luĭ Aureliŭ și asupra luĭ.

Cu aceste ideĭ în cap, Virgiliu se apucă imediat de noua nuvelă, și distribui rolurile cu multă atențiune; dar când ajunse pe la jumătatea istorisireĭ, o nouă idee îĭ veni în cap: aceea de a lăsa manuscrisul ast-fel pe masă, ca să vadă, dacă Lucia va scrie și la aceasta încheĭarea, și cum are să fie această încheĭare?!

Și fiind-că ora meseĭ de seară se apropiase, lăsă lucrul și se duse în camera unde se afla Lucia cu Aurel.

După micĭ conversațiĭ fără interes, luară masa și maĭ târziŭ, se retraseră în apartamentele lor.

* * *

A doua zi de dimineață, Aureliŭ și Virgiliŭ se duseră după afacerile lor.

Lucia, rĕmânênd singură, cea d'ântêiŭ grije a sa, fu de a se duce în biroul luĭ Virgiliŭ, ca să vadă modificările ce acesta a făcut la nuvela terminată de dînsa. In locul aceleĭ nuvele însă, spre mirarea eĭ, vĕdu noul subiect început de Virgiliŭ, care era aproape la fel cu posiția sa între ceĭ doĭ frațĭ.

O roșeață îĭ coloră obrajiĭ, pricepênd acum maĭ bine sentimentele ce inspira pe Virgiliŭ; și cu toată afecțiunea și stima ce avea pentru dînsul, se aședă pe scaun și continuă nuvela începută de Virgiliŭ.

Printr'o încheĭare scurtă, Lucia tăia orĭ-ce speranță *amiculuĭ* care aspira la iubirea tinereĭ soțiĭ, făcêndu-ĭ o morală care să-l pătrundă și în acelaș timp să nu se maĭ gândească la un amor, pe cât de periculos pe atât de puțin realisabil, după părerea eĭ.

Cu toate acestea, în inima eĭ, simția ceva neînțeles pentru Virgiliŭ: îl compătimia din suflet pentru patima luĭ; dar la ideia, că prin cea maĭ mică încurajare din partea eĭ, ar deveni soție infidelă, se cutremură, și ar fi preferat maĭ bine să moară de cât să fi fost câtușĭ de puțin bănuită; căcĭ o ast-fel de bănuială ar fi considerat-o dînsa ca o crimă.

Se grăbi dar a părăsi camera luĭ Virgiliŭ, cu conștiința împăcată, că a făcut așa cum trebuia să facă orĭ-ce femee care ține cât de puțin la onoarea și demnitatea de soție și trecênd în camera eĭ, așteptă cu inima încordată, celea ce urmaŭ să se desfășoare în curînd, dar care trebuia să se sfârșească și maĭ curînd.

(Va urma) DIMCION.

HENRIK IBSEN

NORA

DRAMĂ IN TRE ACTE

TRADUSA DE B. MARIAN

(Urmare și sfîrșit)

NORA. — Am avut să mĕ lupt violent în acele treĭ zile.

HELMER. — Și aĭ desnădăjduit; nu vedeaĭ altă scăpare de cât.... Nu, nu vom maĭ păstra nici o amintire despre toate aceste lucrurĭ. Vom sĕrbători scăparea noastră recă toată lumea se prăbușește asupra mea. Te-am iertat, Nora, îțĭ jur că te-am iertat.

NORA. — Iți mulțumesc pentru iertarea ta.

(*Ese prin ușa din dreapta*).

CASA DE CĂRȚĬ

pețind mereŭ: s'a sfîrșit, s'a sfîrșit. Ascultă-mĕ, Nora, parĭ că nu înțelegĭ: s'a sfîrșit. Dar ce înseamnă rĕceala asta? Ah! sĕrmana mea Nora, înțeleg... Parĭ că nu credĭ că te-am ĭertat. E adevĕrat însă, Nora; ți-o jur; totul e ĭertat. Știŭ bine că tot ce-aĭ făcut, aĭ făcut-o din iubirea pentru mine.

NORA. — E adevĕrat.

HELMER. — M'aĭ iubit așa cum trebue să-și iubească o femee bărbatul. Numaĭ alegerea mijloacelor ți-a scăpat. Dar credĭ că-mĭ eștĭ maĭ puțin scumpă fiind-că n'aĭ putut să te călĕuzeștĭ singură? Nu, nu, sprijinește-te pe mine: veĭ găsi ajutor și călĕuză. N'aș fi bărbat dacă nepriceperea ta de femee nu mi te-ar face de douĕ orĭ maĭ seducătoare în ochiĭ meĭ. Uită vorbele aspre pe carĭ ți le-am spus în întâile clipe de spaimă, când credeam

HELMER. — Nu, rĕmâĭ aicĭ.... (*O urmărește cu ochiĭ*). Pentru ce te îndreptĭ spre alcov?

NORA, *din odaia eĭ*. — Spre a scoate costumul ăsta de bal.

HELMER, *aproape de ușă care a rĕmas deschisă*. — Bine; odihnește-te, încearcă să-ți liniștești mintea, să te reculegĭ din această spaimă, păsĕrică îngrozită. Dormĭ în pace, am aripĭ marĭ ca să te ocrotesc. (*Umblând, fără a se depărta de ușă*). Oh! ce căsnicie liniștită și fericită avem, Nora! Aicĭ eștĭ la adăpost: te voiŭ păzi ca pe o porumbiță, scăpată sănătoasă din ghiarele vulturuluĭ. Voiŭ ști să-ți liniștesc sĕrmana ta inimă palpitândă. Incetul cu încetul voiŭ izbuti, crede-mĕ, Nora. Mâne, toate astea ți se vor părea cu totul alt-fel. Totul va redeveni ca în trecut. Nu voiŭ maĭ avea nevoie să-ți spun necontenit

că te-am iertat. Nu mĕ îndoesc, că tu însă-ţĭ o veĭ simţi. Cum poţĭ să credĭ că te voiŭ isgoni saŭ să te dojenesc măcar? Ah! tu nu ştiĭ ce e o adevĕrată inimă de bărbat, Nora. Un bărbat când iartă într'adevĕr, din fundul sufletuluĭ, simte o ast-fel de fericire, o aşa mare mulţumire în cugetul luĭ. E ca o nouă posesiune, ca o a doua creaţiune; în fiinţa ĭertată nu vedĭ numaĭ pe femeea ta, ci şi pe copilul tĕŭ. Aşa-mĭ veĭ apărea pe viitor, mică fiinţă turburată, fără busolă. Nu te nelinişti de nimic, Nora; vorbeşte numaĭ curat cu mine, şi eŭ îţĭ voiŭ fi voinţa şi cugetul tĕŭ. Ce e asta? Nu te-aĭ culcat? Te-aĭ îmbrăcat ĭar?

NORA, *care şĭ-a îmbrăcat rochia de toate zilele.*— Da, Forvald, m'am îmbrăcat ĭar.

HELMER. — De ce, la ceasul ăsta?

NORA. — Noaptea asta nu cred să pot dormi.

HELMER. — Insă, scumpa mea Nora....

NORA, *uitându-se la ceasul eĭ.* — Nu e aşa de târziŭ încă. Şedĭ, Forvald. Avem de vorbit ceva.

HELMER. — Nora.. ce înseamnă asta? Rĕceala asta...

NORA. — Şedĭ. Vom vorbi mult. Avem multe de spus.

HELMER, *aşedându-se în faţa eĭ.* — Mĕ neliniştesti, Nora. Nu te pricep.

NORA. — Bine zicĭ: tu nu mĕ înţelegĭ, şi eŭ, şi eŭ nu te-am înţeles nicĭ odată... până în astă seară. Nu mĕ întrerupe. Ascultă ce-ţĭ spun....? E vorba să ne regulăm socotelile.

HELMER. — Ce vreĭ să ziciĭ?

NORA, *după o pausă.* — Iată-ne, unul în faţa celuĭ-lalt. Nu te miră un lucru?

HELMER. — Ce?

NORA. — De opt anĭ sîntem căsătoriţi. Gândeşte-te puţin: nu e asta întâia oară de când noĭ doĭ, aşa cum sîntem, soţ şi femee, vorbim serios împreună?

HELMER. — Serios, da... Ce însemnează asta?

NORA. — Aŭ trecut opt anĭ... şi maĭ mult chiar, socotind de la întâia noastră întîlnire, şi nicĭ odată n'am vorbit ceva serios asupra vr'unuĭ subiect.

HELMER. — Trebuiam să te iniţiez oare în necazurile mele pe carĭ n'aĭ fi putut să le uşurezĭ?

NORA. — Nu vorbesc de necazurĭ şi grijĭ. Voiesc să zic, că nicĭ odată, în orĭ-ce ar fi, n'am căutat să vedem împreună în fondul lucrurilor.

HELMER. — Dar, scumpa mea Nora: era oare asta o îndeletnicire pentru tine?

NORA.— Vedĭ! Nu m'aĭ înţeles nicĭ odată... Toţĭ aŭ fost foarte nedrepţĭ către mine, Forvald: întâiŭ tata, apoĭ tu.

HELMER. — Ce? Noĭ doĭ!... Atuncĭ cine te-a iubit maĭ mult de cât noĭ?

NORA, *dând din cap.* — Nu m'aţĭ iubit nicĭ odată. Vi s'a părut ceva plăcut să mĕ adoraţĭ, atâta tot.

HELMER. — Ce tot spuĭ, Nora?

NORA. — Aşa e, Forvald: când eram la tata, el îmĭ arăta părerile luĭ şi eŭ le-împărtăşiam. De aveam altele, le-ascundeam. Nu i-ar fi plăcut aşa ceva. Mĕ numia mica sa păpuşă şi se juca cu mine cum mĕ jucam eŭ cu păpuşile mele. Apoĭ, am venit la tine....

HELMER. — Ciudate expresiunĭ aĭ, vorbind de căsătoria noastră.

NORA, *fără a schimba tonul.* — Voiŭ să zic că, din mânile tateĭ, am trecut în ale tale. Tu aĭ aşedat totul după gustul tĕŭ şi acest gust l'am împărtăşit şi eŭ, saŭ mĕ prefăceam că-l împărtăşesc, nu ştiŭ, nu ştiŭ tocmaĭ bine; şi una şi alta poate, când asta, când cea-l'altă. Aruncând acum o privire în urmă, mi se pare că am trăit aicĭ ca săracii... zi cu zi. Dar aceasta îţĭ venia la socoteală, Forvald. Aţĭ fost foarte vinovaţĭ către mine, tu şi tata. Vina voastră e, că nu sînt bună la nimic.

HELMER. — Eştĭ absurdă, Nora, absurdă şi nerecunoscătoare. N'aĭ fost fericită aci?

NORA. — Nicĭ odată. Am credut că sînt fericită, dar n'am fost nicĭ odată.

HELMER. — N'aĭ fost... n'aĭ fost fericită!

NORA. — Nu: am fost veselă, atâta tot. Eraĭ aşa de amabil cu mine; dar casa noastră n'a fost alt-ceva de cât o sală de recreaţie. Am fost femee-păpuşă la tine, după cum am fost copil-păpuşă la tata. Şi copiiĭ noştri, la rîndul lor, aŭ fost păpuşĭ pentru mine. Mi se părea o glumă când te jucaĭ cu mine, după cum li se pare şi lor o glumă când eŭ mĕ joc cu eĭ. Iată ce a fost unirea noastră, Forvald.

HELMER.— E ceva adevĕrat în cele ce spuĭ... deşi exagerezĭ şi amplificĭ mult. Dar pe viitor se vor schimba lucrurile. A trecut vremea petrecereĭ, acuma vine aceea a educaţiuneĭ.

NORA. — Educaţiunea cuĭ, a mea saŭ a copiilor?

HELMER. — Şi a ta şi a copiilor, scumpă Nora.

NORA. — Vaĭ! Forvald, tu nu eştĭ un om ca să mĕ creştĭ spre a face din mine adevĕrata soţie care-ţĭ trebue.

HELMER. — Tu zicĭ asta?

NORA. — Şi eŭ... cum sînt eŭ pregătită să cresc copiiĭ?

HELMER. — Nora!

NORA. — N'o spuneaĭ tu maĭ adin'oară?... că e o sarcină pe care nu îndrăsneştĭ să mĭ-o încredinţezĭ?

HELMER — Ţi-am spus'o într'o clipă de supĕrare. Vreĭ să relevezĭ asta acuma?

NORA. — Doamne! aĭ zis-o foarte bine. Asta e o sarcină peste puterile mele. E o altă sarcină pe care trebue să o îndeplinesc mai întâiŭ. Voiŭ să mĕ gândesc înainte de toate să mĕ educ eŭ însă-mĭ. Tu nu eştĭ bărbatul, care să-mĭ uşureze astă sarcină. Trebue să o fac singură. Iacă de ce voiŭ să te părăsesc.

HELMER, *sărind d'odată în sus.* — Ce tot vorbeştĭ?

NORA. — Trebue să fiŭ singură ca să-mĭ daŭ seamă de mine însă-mĭ şi de tot ce mă înconjoară. Şi de aceea nu maĭ pot sta cu tine.

HELMER. — Nora! Nora!

NORA. — Vroiŭ să plec numaĭ de cât. Voiŭ găsi un adăpost la Christina noaptea asta.....

HELMER. — Ţi-aĭ pierdut minţile! N'aĭ dreptul să plecĭ. Eŭ te opresc.

NORA. — De acum încolo nu poţĭ să mĕ opreştĭ de la nimic. Iaŭ tot ce-ĭ al meŭ. Nu voiŭ să păstrez nimic al tĕŭ, nici acum, nicĭ maĭ târziŭ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

HELMER. — Ce înseamnă nebunia asta?

NORA. — Mâne plec acasă, adică la locul unde m'am născut... Acolo voiŭ găsi maĭ lesne cu ce să trăesc.

HELMER.—Ce orbită eștĭ, sĕrmană ființă, fără experiență!

NORA. — Voiŭ căuta să dobândesc experiența, Forvald.

HELMER.— Să-ți părăsești căminul, soțul tĕŭ, copiiĭ tĕĭ! Nu te gândeștĭ ce o să zică lumea?

NORA. — Astea nu mĕ pot opri. Știŭ numaĭ atâta că, pentru mine, trebue s'o fac neapărat.

HELMER. — Ah! dar e revoltător! Așa dar veĭ trăda cele maĭ sfinte datoriĭ!

NORA. — Ce înțelegĭ tu prin cele maĭ sfinte datoriĭ?

HELMER. — Am nevoie să ți-o spun oare? Dar datoriile tale către bărbatul și copiiĭ tĕĭ, ce s'nt?

NORA. — Maĭ am altele tot așa de sfinte.

HELMER. — N'aĭ. Carĭ ar fi acele datoriĭ?

NORA. — Datoriile mele către mine însă-mĭ.

HELMER. — Inainte de toate, eștĭ soție și mamă.

NORA. — Nu maĭ cred. Cred înainte de toate, că sînt o ființă omenească, cu aceleașĭ drepturĭ ca și tine... saŭ că trebue să mĕ încerc să deviŭ cel puțin. Știŭ că ceĭ maĭ mulțĭ îțĭ vor da dreptate, Forvald, și că ideile tale sînt tipărite în cărțĭ. Dar nu mĕ maĭ pot gândi la cele ce vor spune oameniĭ și la ce se tipărește în cărțĭ. Trebue să-mĭ fac ideile mele asupra acestor lucrurĭ, și să încerc să-mĭ daŭ seamă de toate.

HELMER. — Ce? Nu-ți dedeaĭ seamă de locul tĕŭ în familie? N'aĭ o călăuză care nu se înșeală în aceste chestiunĭ? N'aĭ religia?

NORA. — Vaĭ! Forvald! Religia; la drept vorbind nu știŭ ce e religia.

HELMER. — Nu știĭ ce e religia?

NORA. — Nu știŭ de cât ce mi-a spus preutul Hansen când m'a pregătit pentru confirmare. Religia e așa și așa. Când voiŭ fi singură și liberă, voiŭ examina și chestia asta ca pe toate cele-l'alte. Voiŭ vedea dacă preutul spunea adevĕrul, saŭ, cel puțin, dacă cele ce mi-a spus eraŭ adevĕrate în privința mea.

HELMER. — Iată ceva neauḑit din partea uneĭ femeĭ așa de tinere! Dar dacă religia nu te poate călăuzi, lasă-mĕ să-ți sondez conștiința cel puțin. Căcĭ presupun, că aĭ simțul moral cel puțin? saŭ nu-l aĭ poate: rĕspunde-mĭ.

NORA. — Veḑĭ, Forvald, mĭ-e greŭ să rĕspund. Nu știŭ nimic. Nu mĕ pot regăsi în toate astea. Nu știŭ de cât un lucru: anume că părerile mele se deosibesc mult, ce zic, cu totul de ale tale. Am maĭ aflat, că legile nu sînt, așa cum credeam eŭ; dar nu-mĭ poate intra în cap, că acele legĭ ar fi drepte. O femee să n'aibă dreptul să-și cruțe de necazurĭ un tată în agonie și să scape viața soțuluĭ sĕŭ! Asta nu se poate.

HELMER. — Vorbeștĭ ca un copil: nu înțelegĭ nimic din societatea în care eștĭ.

NORA. — Nu, nu înțeleg nimic. Dar voiŭ să ajung să-o înțeleg și să mĕ încredințez care din doĭ are dreptate, eŭ saŭ societatea.

HELMER. — Eștĭ bolnavă, Nora, aĭ friguri: aș crede maĭ maĭ că nu eștĭ în toată firea.

NORA. — Astă-noapte mĕ simt maĭ sigură și cu mintea mai clară ca nicĭ odată.

HELMER. — Și cu siguranța aceasta, și cu toată claritatea, vreĭ să-ți părăsești bărbatul și copiiĭ?

NORA. — Da.

HELMER. — Nu-ĭ de cât o explicare cu putință.

NORA. — Care?

HELMER. — Nu mĕ maĭ iubeștĭ?

NORA. — Tocmaĭ asta; iacă într'adevĕr explicarea tuturor faptelor.

HELMER. — Nora! . . . . Și așa rece le spuĭ toate?

NORA. — Mi-e foarte greŭ, Forvald; căcĭ aĭ fost așa de bun către mine. Dar nu maĭ pot: nu te maĭ iubesc.

HELMER, (*silindu-se a se reține*). — Și de asta eștĭ deplin încredințată, nu-ĭ așa?

NORA. — Pe deplin. Și iată, de ce nu maĭ voiŭ să rĕmân aicĭ.

HELMER. — Și poțĭ să-mĭ explicĭ, cum am pĭerdut dragostea ta?

NORA. — De sigur. Astă seară, când am vĕḑut că nu se îndeplinește minunea nădăjduită, am vĕḑut că nu eraĭ omul pe care îl credeam.

HELMER. — Explică-te: nu te pricep.

NORA. — Opt anĭ de zile am așteptat cu răbdare. Știam foarte bine, Doamne, că nu în toate zilele se fac minunĭ. In sfîrșit a venit acel ceas de mâhnire. Mĕ gândiam atuncĭ foarte sigură: iacă minunea. Pe când scrisoarea luĭ Krogstadt era în cutie, nu m'am gândit de fel că aĭ fi putut să te plecĭ înaintea condițiilor aceluĭ om. Eram așa de sigură că-ĭ veĭ spune: Du-te și publică totul. Și când astea s'ar fi făcut. . . .

HELMER. — Eĭ bine, da!... când aș fi dat pe femeea mea pradă rușineĭ și disprețuluĭ?...

NORA. — Când s'ar fi întîmplat astea, credeam la sigur că tu veĭ apare, îțĭ veĭ lua întreaga rĕspundere și veĭ zice: Eu sînt vinovatul.

HELMER. — Nora!...

NORA. — Vreĭ să zicĭ că n'aș fi primit o ast-fel de jertfă. Fără îndoială. Dar ce ar fi însemnat afirmarea mea pe lângă a ta?... He, he! asta era minunea pe care o nădăjduiam îngrozită. Și spre a o împedica am voit să mor.

HELMER. — Aș fi fost fericit, Nora, să muncesc ziua și noaptea pentru tine. Aș fi suferit totul, necazurĭ și lipsurĭ. Dar nu e nimenea care să-și dea cinstea pentru o ființă iubită.

NORA. — Miĭ de femei aŭ făcut-o.

HELMER. — Eh! cugețĭ și vorbeștĭ ca un copil.

NORA. — Să zicem că e așa. Dar nicĭ tu nu cugețĭ și nu vorbeștĭ ca un om pe care mi-ar fi cu putință să-l urmez. Odată asigurat, nu despre primejdia care mĕ amenința pe mine, dar despre aceea la care eraĭ tu expus..., tu aĭ uitat totul. Am devenit iarăși păsărica ta cântătoare, păpușa ta pe care eraĭ gata s'o porțĭ pe brațe ca și înainte, cu atât maĭ multă băgare de seamă, cu cât aĭ recunoscut-o maĭ ușuratecă. (*sculându-se*) Ascultă, Forvald; în clipa aceea mi s'a părut că am trăit opt anĭ în

casa asta cu un străin și că am avut treĭ copiĭ... Ah! nu pot să mĕ gândesc numaĭ la asta! Imĭ vine să mĕ sfâșiŭ în miĭ de bucățĭ.

HELMER, (*trist*). — Vĕd, vaĭ, o vĕd prea bine. S'a săpat o prăpastie între noĭ. Dar ia spune-mĭ, Nora, dînsa nu se poate acoperi oare?

NORA. — Așa cum sînt acum nu pot fi femeea ta.

HELMER. — Am puterea să mĕ schimb.

NORA. — Poate..... dacă ți se ia păpușa.

HELMER. — Să mĕ despart de tine! Nu, nu, Nora, gândul ăsta nu-mĭ poate intra în cap.

NORA, (*îndreptându-se către ușa din dreapta*). — Un cuvînt maĭ mult ca să sfîrșim.

(*Iese și se întoarce cu mantila și pălăria eĭ cu un sac de călĕtorie pe care-l pune pe un scaun aproape de masă*).

HELMER. — Nu, Nora, încă nu! Așteaptă până mâne.

NORA, *punêndu-și mantila*. — Nu pot petrece noaptea sub acoperișul unuĭ străin.

HELMER. — Dar nu putem oare trăi împreună ca frate și soră?

NORA, (*punêndu-și pălăria*). — Știĭ bine că n'ar ține mult. (*Aruncându-și șalul pe umerĭ*). Adio, Forvald. Nu voiŭ să vĕd copiiĭ; îĭ știŭ în mânĭ maĭ bune de cât ale mele. Așa cum sînt acuma..... nu pot fi mamă pentru dînșiĭ.

HELMER. — Dar într'o zi, Nora..... într'o zi?

NORA. — Cum să-ți rĕspund? Nu știŭ ce voiŭ deveni.

HELMER. — Dar eștĭ soția mea, orĭ ce aĭ fi saŭ aĭ deveni.

NORA. — Ascultă, Forvald. Când o femee își părăsește căminul conjugal, după cum o fac eŭ azĭ, legile, mi s'a spus, desleagă pe bărbat de orĭ-ce angajament către dînsa. Știŭ, în orĭ-ce cas, că eŭ te consider chit. Nu trebue să te simți legat, după cum nu rĕmân nicĭ eŭ. Deplină libertate în amîndouĕ părțile. Ui-te, iată-ți inelul: dă-mi-l pe al meŭ.

HELMER. — Și asta?

NORA. — Da.

HELMER. — Ia-l.

NORA. — Acuma totul s'a sfîrșit. Las cheile aicĭ. In privința menajuluĭ, bona e maĭ în stare.... de cât mine. Mâne, după plecarea mea, Christina va veni să așeḑe într'un cufĕr tot ce mi-am adus de acasă. Voiŭ să mi se trimită cufĕrul.

HELMER. — S'a sfîrșit totul! Nu vreĭ să te maĭ gândești nicĭ odată la mine, Nora?

NORA. — Mĕ voiŭ gândi adesea la tine, fiĭ sigur, și la copiĭ și la casă.

HELMER. — Pot să-ți scriŭ, Nora?

NORA. — Nu! nicĭ odată. Nu-ți daŭ voie.

HELMER. — Oh! dar pot să-ți trimit.....

NORA. — Nimic, nimic.

HELMER. — ..... Să te ajut, la nevoie.

NORA. — Nu, îți spun. Nu primesc nimic de la un străin.

HELMER. — Nora..... nu voiŭ maĭ fi pentru tine de cât un străin?

NORA, (*luând sacul de călătorie*). — Ah! Forvald, ar trebui pentru asta cea maĭ mare dintre minunĭ.

HELMER. — Spune-mĭ și mie acea minune.

NORA. — Ar trebui să ne schimbăm amîndoĭ așa de mult... Vaĭ! Forvald, nu maĭ cred în minunĭ.

HELMER. — Dar eŭ voiŭ să cred, spune-mĭ o! Am trebui să ne schimbăm așa de mult încât..?

NORA. — Incât unirea noastră să devie o adevĕrată căsătorie. Adio.

(*Iese prin ușa de intrare*).

HELMER, (*cădênd pe un scaun de lângă ușă, și acoperindu-și fața cu mânile*). — Nora, Nora! (*Ridică capul și se uită în juru-ĭ*). A plecat! Da, a plecat! (*cu o nădejde născêndă*). Cea maĭ mare dintre minunĭ...?!

(*De afară se aude sgomotul ușeĭ care se închide*).

DACA-A FI

Dacă-a fi să mergem,
Dragă tu în Iad și eŭ în Raiŭ,
Nu te teme: singurică
Nicĭ acolo n'o să staĭ;

Căcĭ Stăpânuluĭ din ceurĭ
In genunche am să-ĭ cad,
Să mĕ treacă pe vecie
Lângă tine jos în Iad!

I. VOICU

DESPĂRŢIREA MIRESEĬ DE MAMĂ-SA

INGROPAREA OAMENILOR DE VII

Una dintre cele maĭ înfiorătoare scene, pe care ni le putem închipui, este, fără îndoială, svîrcolirea şi chinul de câteva minute a unuĭ om îngropat de viŭ. Când omul, crediut mort, este închis în strimtul sicriŭ şi aşedat în mormînt, şi el — presupusul mort — se deşteaptă în fundul mormîntuluĭ: cine ar putea să spue desnădejdea şi lupta nebună a acestuĭ om, care vrea să scape şi ştie că-ĭ este peste putinţă!

Oameniĭ aŭ avut tot-d'a-una groază de gândul că ar putea fi îngropaţĭ de viĭ. Se cunosc casurĭ chiar din cele maĭ vechĭ timpurĭ, că oamenĭ leşinaţĭ saŭ crediţĭ morţĭ, aŭ fost înmormîntaţĭ, şi că eĭ s'aŭ deşteptat în groapă. E aşa de lesne, să credĭ pe cineva mort, nu numaĭ în leşinurĭ lungĭ, ci chiar şi într'alte casurĭ. Ştiinţa medicineĭ a constatat, că în anumite împrejurărĭ, bătăile inimeĭ şi resuflarea sînt dovedĭ foarte nesigure despre viaţa saŭ moartea cuĭva. S'aŭ vĕdut oamenĭ, a căror respiraţie a stat pe loc patru-cincĭ zile, dar în vremea aceasta inima bătea regulat; s'aŭ vĕdut însă şi oamenĭ, carĭ eraŭ morţĭ absolut în aparenţă: inima nu bătea, plămâniĭ nu funcţionaŭ, iar corpul era rece de tot. Iar după treĭ zile de moarte aparentă, aceştĭ oamenĭ s'aŭ deşteptat, uĭmind maĭ ales pe doctorĭ. Omul poate să fie viŭ, chiar multă vreme după ce plămâniĭ încetează de-a maĭ rĕsufla şi inima încetează de-a maĭ bate. Tocmaĭ de aceea, s'a făcut obiceĭul ca morţiĭ să fie ţinuţĭ neîngropaţĭ cel puţin 24 de ceasurĭ—la creştinĭ, ca obiceiŭ religios, 48 de ceasurĭ, — ca să evite înmormîntarea omuluĭ de viŭ. Dar acest timp e prea scurt: s'aŭ vĕdut oamenĭ deşteptându-se din morţĭ după 90 de ceasurĭ! Prin urmare, cu toată precauţiunea noastră de-a ţinea morţiĭ, 48 de ceasurĭ neîngropaţĭ, totuşĭ sîntem expuşĭ la primejdia de a fi îngropaţĭ de viĭ.

Starea pe loc a bătăilor inimeĭ — căcĭ starea pe loc a respiraţiuneĭ n'a fost privită nicĭ-odată ca semn al morţiĭ — e de multe orĭ aparentă, decĭ, nu e semn sigur de moarte. Nu e semn sigur nicĭ lipsa absolută a căldurii corpuluĭ, nicĭ înţepenirea saŭ îngheţarea muşchilor. De multe orĭ, respiraţiunea e atât de slabă, încât nu se poate observa, şi tot aşa bătăile inimeĭ atât de încete şi de rare, în cât par'că nu există. De aceea ţĕraniĭ ţin de obiceiŭ o oglindă la gura mortuluĭ, ca să vadă dacă nu cumva omul e numaĭ la aparenţă mort: orĭ-cât i-ar fi respiraţiunea de slabă şi de neobservată, dacă el într'adevĕr respiră se produc aburĭ pe oglindă. Şi acesta e un mijloc de a constata ceva: viaţa; moartea însă nu se poate constata, căcĭ, oglinda poate să rĕmâie curată — semn că omul nu maĭ respiră — şi cu toate acestea el e viŭ. S'aŭ făcut şi se fac şi alte probe. Aşa, se pune o lumînare aprinsă sub talpa mortuluĭ: talpa picioruluĭ e foarte sensibilă, iar omul, dacă nu e mort, face mişcărĭ din picior, mişcărĭ abia de observat. Şi în acest cas se constată numaĭ viaţa, căcĭ poţĭ să ardĭ carnea tălpiĭ până la os, şi totuşĭ omul nu mişcă piciorul, deşi e viŭ.

Singurul semn sigur al morţiĭ este: descompunerea saŭ putredirea corpuluĭ. Această putredire constă în oxidaţiunea materiilor organice prin ajutorul oxigenuluĭ din aer. De aceea în Anglia există obiceĭul — astăzĭ devenit lege — că nicĭ un om nu poate fi îngropat până când nu se ivesc semne că ĭ-a putredit corpul, şi prin urmare, cadavrele se ţin neîngropate câte patru, cincĭ, ba chiar opt zile. Acest obiceĭŭ îşĭ are partea bună: cu siguranţă poţĭ să ştiĭ că nimenĭ nu va fi îngropat de viŭ. Dar are o parte rea. Putredirea cadavrelor produce mirosurĭ grele, infectătoare, şi maĭ ales în casurĭ de epidemie, acest obiceĭŭ devine o crimă. Oameniĭ s'aŭ gândit decĭ la alte mijloace, cum să evite îngroparea oamenilor de viĭ. Mijlocul cel maĭ rĕspândit este arderea cadavrelor. Nu vorbim de superioritatea acestuĭ mijloc din punct de vedere igienic, ci numaĭ din punct de vedere umanitar. Căcĭ, vorbind de moartea aparentă, tot acolo ajungem: orĭ îngropăm pe om de viŭ, orĭ îl ardem de viŭ. Dar ardând cadavrele, cel puţin fie-care poate fi sigur că nu va fi expus la o înviere, şi unde? în fundul pămîntuluĭ, într'un sicriŭ strîmt şi rece, într'un întunerec fără sfîrşit. Tot maĭ bine să ardĭ pe om de viŭ — căcĭ el în stare de moarte aparentă nu simte durerile — de cât să-l expuĭ la grozavul chin de a se deştepta în mormînt.

Camera franceză a primit legea prin care se impune, de-o cam dată în mod facultativ, arderea cadavrelor în Francia. E interesant casul petrecut în şedinţa de la 27 Februarie 1866 a senatuluĭ francez. Se discuta despre ardĕtoarea cestiune a îngropăriĭ de viŭ. Atuncĭ cardinalul Donnet, arhiepiscopul de Bordeaux, a început să povestească pătania unuĭ preot tinĕr, care în mijlocul prediceĭ sale a amuţit de-odată, a căduţ jos fără simţirĭ, şi a fost declarat mort din partea doctorilor carĭ ziceaŭ că a fost lovit la cap de apoplexie. Bietul preot a fost ridicat şi dus acasă. El simţia însă totul ce se petrecea cu sine. Cu cea maĭ deplină claritate de suflet, audĭa el şoaptele celor ce se adunaseră la capul luĭ, audĭa paşiĭ lor, plânsul şi tânguirile lor. El nu putea face nicĭ o mişcare. O groază de nespus l'a coprins, când a simţit, că eĭ îl îmbracă în giulgiurĭ şi-l pun în sicriŭ.

Ceasul îngropăciuniĭ s'apropia. Preotul, mort în aparenţă, audía foarte deslușit clopotele, audía cetaniile popilor— da, il îngropaŭ, și el nu putea să se apere. Iși da o silinţă nebună să poată scoate măcar un gemet, să miște măcar un deget: de geaba! In urmă oameniĭ aŭ adus capacul sicriuluĭ și-l potrivĭaŭ pe sicriŭ. Și mortul toate le simția, toate le audía. Atuncĭ, făcênd cele maĭ extreme încordărĭ, silindu-șĭ toate puterile, bietul preot putu să facă o mișcare, și ast-fel fu mântuit de moarte. «Iar acest preot», zise arhiepiscopul Donnet. «acest preot stă aicĭ, în fața voastră, domnilor, sînt eŭ! Și, acum, ca arhiepiscop, vĕ rog cu lăcrimele în ochĭ să băgaţĭ bine de seamă, domnilor legiuitorĭ, ca toate prescripţiunile îngropăriĭ morţilor să se păzească cu multă rigorositate, și vĕ rog să legiuiţĭ și alte prescripţiunĭ nouĕ, ca pe viitor să evităm acest fel de întîmplărĭ înfiorătoare!»

Dar nicĭ cu arderea cadavrelor nu s'a sfîrșit cestiunea. Las' că e un prejudiţiŭ contra eĭ: lumea știe obiceiul din moșĭ-strămoșĭ de a îngropa cadavrele în pămînt, și nu vrea să-șĭ lase obiceĭul. De aceea arderea cadavrelor e privită de ceĭ maĭ mulţĭ ca o crimă, ca o faptă barbară care e contra pietăţiĭ ce datorim morţilor. Ideea aceasta n'o poţĭ scoate din capul oamenilor, și de aceea arderea cadavrelor nu prea are șanse de a deveni obiceiŭ general. Și în urmă zic — ceea-ce e foarte adevĕrat — arderea cadavrelor nu e nicĭ ea un mijloc de a aduce la viață pe morţiĭ în aparenţă.

A venit decĭ lumea și la alte gândurĭ. Germaniĭ aŭ fost ceĭ dintâiŭ carĭ aŭ construit prin orașele lor «halele morţilor», niște sălĭ marĭ în carĭ se aduceaŭ toţĭ morţiĭ din oraș. Aceasta se făcea maĭ cu deosebire în timpurĭ de epidemiĭ, maĭ ales de holeră: se știe că mulţĭ mor de frică nu de boală, mor însă numaĭ în aparenţă. Pe timpurĭ de holeră se îngroapă de viĭ cel puţin a patra parte dintre ceĭ cari se îngroapă, căcĭ de o parte uniĭ sînt numaĭ leșinaţĭ de durerĭ, alţiĭ leșinaţĭ de frică, de altă parte, cioclĭĭ nu fac multă ceremonie, și unde găsesc «mortul» îl trântesc în car și-l duc la cimitir. E caracteristică, anecdota spusă de Ioan Ghica despre morţiĭ de holeră la 1821. Un cioclu dă raport poliţieĭ: «Azĭ am adunat opt morţĭ de holeră, toţĭ grămadă în car. Pe cincĭ i-am îngropat; unul a sărit din car și a apucat rasna pe câmpie și nu l'am putut prinde să-l îngrop; doĭ se împotrivĭaŭ al draculuĭ să nu-ĭ îngrop, zicênd că eĭ sînt viĭ, dar eŭ n'aveam vreme de stat și i-am trântit în groapă.» Halele germane, de care am amintit, eraŭ făcute pentru acest scop: să li se dea celor bănuiţĭ morţĭ timpul de a-șĭ veni în sine-șĭ. Cadavrele se aședaŭ în hală în sicrie deschise; de mânele și de picioarele mortuluĭ se legaŭ fire supţirĭ de sîrmă, carĭ mergeaŭ până în odaia pazniculuĭ. Aicĭ, la capĕtul sîrmeĭ, era un clopoţel. Dacă mișca bănuitul mort vre-o mână orĭ un picior, clopoţelul începea să cânte, iar funcţionariĭ alergaŭ să dea ajutor mortuluĭ înviat. Astăzĭ există o asemenea hală, cu un sistem perfecţionat, în Berlin, în cimitirul numit «al Ierusalimuluĭ». Aceasta hală poartă înscripţia: «Spre mântuirea bănuiţilor morţĭ» și în ea s'așeadă cadavrele în niște sicrie anumit construite, cu anumite mecanisme. O mulţime de sîrme electrice trec prin sicrie, stând în legătură cu extremităţile corpuluĭ celuĭ mort. La cea maĭ mică mișcare a vre-uneĭ părţĭ a corpuluĭ, sîrmele daŭ signal. Cadavrele se păstrează în hală până ce se constată descompunerea lor.

S'aŭ inventat însă și aparate anume pentru morminte, așa că omul îngropat de viŭ fără să știe și fără să vrea, dă signal de alarmă. Unul dintre aceste aparate, numit a luĭ Redl, e cel maĭ practic. Acest aparat electric funcţionează imediat ce îngropatul dă cel maĭ mic semn de viață. Iată mecanismul sĕŭ: Sicriul are o deschidĕtură de mărimea uneĭ piese de cincĭ leĭ; deschidĕtura are capac, iar acest capac, stă în legătură cu un fir de sîrmă care înconjoară tot corpul îngropatuluĭ. De la capac, prin pămînt, merge un tub până afară, la suprafața pămîntuluĭ, iar de aicĭ tubul continuă până într'o sală mare, unde staŭ păzitoriĭ. Indată ce îngropatul face o mișcare se deschide capacul sicriuluĭ, iar prin tub intră aer curat în sicriŭ. Paznicĭĭ cimitiruluĭ aleargă îndată și desgroapă pe cel îngropat: acesta are aer curat și lumină electrică în sicriŭ, ba printr'un mecanism al tubuluĭ el poate primi vin și mâncare în sicriŭ.

Casurile de îngropare a oamenilor viĭ sînt foarte dese. Știm atâtea casurĭ, în care oameniĭ îngropaţĭ aŭ fost desgropaţĭ la vreme și ast-fel aŭ fost scăpaţĭ de moarte. Mulţĭ aŭ fost desgropaţĭ din întîmplare, după o lună douĕ, după un an, și atuncĭ s'a descoperit că eĭ bieţiĭ aŭ fost îngropaţĭ de viĭ. Dar câţĭ nu vor fi fiind îngropaţĭ de viĭ, numaĭ Dumnedeŭ îĭ știe!

Un cas ciudat, e casul unuĭ măcelar din Algeria. Acesta de douĕ orĭ fusese îngropat de viŭ și de amîndouĕ orile scăpase teafăr. Intr'o zi acest măcelar ameţi de-o-dată — era mort. Dar bulgăriĭ de pămînt făcênd vuet mare, căděnd pe sicriŭ, aŭ deștpeptat pe măcelar din ameţeală. El a început să geamă înfiorător de urît și să lovească scândurile sicriuluĭ cu pumniĭ. Lumea l-a audit; sicriul a fost scos repede din groapă, a fost deschis, iar măcelarul a ieșit din sicriŭ, spre mirarea și spaima lumiĭ ce se adunase. Măcelarul era puţin cam năuc de cele ce vedea, dar de alt-fel era vesel și avea gust să facă chief. După vr'o opt-spre-zece anĭ de la această întîmplare, bietul măcelar într'o bună dimineață — pe timpul uneĭ epidemiĭ — leșină. După douĕ-zecĭ și patru de ore, măcelarul era leșinat, decĭ aĭ sĕĭ aŭ hotărît să-l îngroape. De astă dată însă măcelarul n'a ajuns până la groapă. Pe stradă, în sicriul de pe dric s'a auzit de-odată un sgomot grozav, un fel de gâlcevire ca a unuĭ om beat care vorbește cu gardurile. Se înţelege, convoiul s'a oprit și măcelarul a fost scos din sicriŭ. In urmă, după vr'o patru anĭ, măcelarul iarăși moare. Acum rudele sale n'aŭ voit să-l maĭ îngroape, de teamă că el nicĭ acum nu e mort. O sumedenie de oamenĭ s'aŭ adunat și steteaŭ la capul luĭ, curioșĭ să-l vadă când o să se scoale din morţĭ. Dar acum măcelarul era mort de-a binele, căcĭ doctoriĭ, ca să nu maĭ dea de rușine cu el, i-aŭ tăiat vinele,

rogu-te, ca să se convingă că el e într'adevĕr mort.

Alt cas, care a ocupat mult atenţiunea oamenilor de ştiinţă, e acela al uneĭ femeĭ din Varşovia. Lucrul s'a întîmplat acum vr'o 10 anĭ. Această femee, tînĕră de vr'o 20 de anĭ, a murit şi a fost îngropată. Era nevastă, şi tocmaĭ însărcinată. A murit aşa fără de veste, fără să fie bolnavă de loc. Lumea a început să vorbească multe, şi fiind-că bărbatul eĭ era un beţiv şi o bătea într'una, oameniĭ aŭ ajuns la gândul că femeea a fost omorîtă de bărbatul sĕŭ. Aceste vorbe aŭ ajuns şi la urechile autorităţilor; în cele din urmă autorităţile aŭ hotărît să desgroape cadavrul. Cine să descrie mirarea comisiuneĭ judiciare şi a publiculuĭ, când s'a găsit în sicriŭ un copil mic, bine desvoltat, la piciorele mameĭ sale! Copilul — după spusa doctorilor — a trăit vr'o câteva ceasurĭ în sicriŭ. Biata femee a fost îngropată de vie! Deşteptându-se, şi vĕdându-se îngropată de vie, ea s'a sbătut în sicriŭ, şi 'n svîrcolirile eĭ a născut copilul. Buzele îĭ eraŭ toate rupte de muşcăturile dinţilor, limba îĭ era toată tocată de dinţĭ, iar degetele îĭ eraŭ pline de sânge. Ce chinurĭ grozave a trebuit să îndure biata femee! Cât de grozave sînt durerile naşteriĭ, şi ea biata le-a îndurat în sicriul strimt, şi într'o stare desperată!

Atenţiunea oamenilor de ştiinţă a fost necurmat aţintită asupra îngropărilor de viĭ a oamenilor, şi de aceea eĭ aŭ căutat mijloace să evite aceste nefericirĭ. Cu toate mijloacele însă, nefericirile tot se întîmplă. Decĭ, trebue să avem mare băgare de seamă la îngropărĭ. E o datorie de conştiinţă a doctorilor să cerceteze cu de-amănuntul pe ceĭ ce par a fi morţĭ—e o crimă ceea-ce fac doctoriĭ — când vin se uită puţin la mort, şi, fără să cerceteze maĭ adînc, constată moartea.

P. Lerescu.

PRIMEJDIE

— Snoavă —

Se duce un român la un negustor de vechiturĭ.

Negustorul era ovreĭŭ şi avea în prăvălie fel şi neam de lucrurĭ de vîndare, că era ovreiul negustor d'ăia de cumpĕră ce găseşte — numaĭ de pomană să fie.

Intreabă românul, nu are să-ĭ vîndă vre-un sfeşnic?

Ovreiul scoate şi-ĭ arată ce avea: un sfeşnic de aramă şi începe să i-l laude, că e aşa şi pe dincolo — cum aŭ eĭ obiceiŭ să-şĭ laude ciurucul de marfă.

— Cât cerĭ pe el?

Spuse ovreiul.

— Ce eştĭ nebun, mă jidane, să cerĭ aşa preţ pe gioarsa asta de sfeşnic?

— Ci, par'că e mult?

Şi luă ovreiul sfeşnicul din mâna românuluĭ şi începu să-ĭ arate grosimea arămiĭ, să-ĭ spună cât cântăreşte, şi pe urmă îĭ arată jos sub piciorul sfeşniculuĭ:

— Ui-te, mu rog,—zice el—şi aicĭ are aşa o şurupăr care nu se găseşte nicăirĭ aşa o lucră!

Se maĭ uită iar cumpĕrătorul la sfeşnic şi îl pune la ochĭ să vadă prin şurup, dar cum l-a pus par'că ochia cu un pistol.

Ovreĭul, cum vede, se întoarce încolo cu frică şi zice;

— Lasă, mă rog, josală, şedĭ frumos, ci facĭ puşchi?

— Da nu te uiţĭ mă, că ăsta e sfeşnic, nu e pistol; ce te speriĭ aşa, prostule?

— Prost nu facĭ primejdi, dar postol.... Dumnezeŭ să fireşti!

Dumitru Stăncescu

CUGETARI

O femee onestă este o comoară: cine o are, nu trebue să se laude în lume, ci să se bucure de dînsa în tăcere.

* * *

Să nu vorbim despre noĭ mult, căcĭ dacă spunem ceva bine, nimenĭ nu ne crede; dacă vorbim rĕŭ, toată lumea ne crede.

* * *

Nu te supune nicĭ când capricielor copiilor; obicĭnueşte-ĭ maĭ întâiŭ la ascultare necondiţionată, şi apoĭ cu timpul şi încet cu 'ncetul la libertate, aşa că din copiĭ ascultătorĭ să se facă bunĭ prietenĭ.

* * *

Caracterul este voinţa pe deplin cultivată.

* * *

Când ţi se pare ceva imposibil, prin descurajarea ta, acel lucru se face într'adevĕr imposibil; cine însă stăruesţe, va învinge orĭ-ce greutate.

* * *

Interesul vorbeşte toate limbele şi joacă toate rolurile, chiar şi pe acel al desinteresăriĭ.

* * *

Banul este un bun soldat: el îşĭ deschide cale prin cele maĭ marĭ greutăţĭ.

Lupta pe viață și pe moarte

Tip. «Gutenberg», Joseph Göbl

ANTON ISCHECHOW

BUCĂTĂREASA SE MĂRITĂ

Grișa, băețelul de 7 anĭ, stătea la ușa bucătărieĭ, asculta și privĭa prin gaura de la broască. In bucătărie se petrecea, după părerea luĭ, ceva neobicĭnuit, ceva nevĕdut până acum. La masa din bucătărie, pe care se toca de obiceĭŭ carnea și se tăĭa ceapa, ședea un băetan mare și puternic în haĭne de birjar; el avea pĕrul roș-castaniŭ, o barbă mare și o alunică pe nas. Cu cele cincĭ degete ale mâneĭ drepte ținea o farfurioară, și bea ceaĭŭ, mușcând zahărul cu atâta sgomot încât Grișa simțĭa o înfiorare nervoasă pătrundĕndu-l. In fața luĭ, pe un scăunel murdar, ședea îngrijitoarea Aksinia Stepanowna și bea de asemenea ceaĭŭ. Fața doĭci era serioasă și oare-cum solemnă. Bucătăreasa Pelageia îșĭ făcea de lucru la vatră și căuta vĕdit să-șĭ ascundă fața. Pe aceasta Grișa vedea o luminație întreagă: colorile se perindaŭ, începênd cu roșul cel maĭ închis, și sfîrșind cu albul cel maĭ palid. Ea apuca mereŭ cu mânile tremurânde cuțitele, furculițele, lemnele, umbla de colo până colo, mărĭia și făcea sgomot, la drept vorbind însă nu făcea nimic. Nicĭ măcar o singură dată nu se uĭta la masa la care se bea ceaĭŭ, iar la întrebările pe carĭ i le punea îngrijitoarea, rĕspundea scurt și rĕstit, fără a ridica privirea.

«Bea te rog, Danilo Semionitsch!» zicea îngrijitoarea, birjaruluĭ. «Și de ce beĭ mereŭ numaĭ ceaĭŭ și ĭar ceaĭŭ? Maĭ bea și câte un rachiŭ!» și îngrijitoarea îĭ puse înainte sticla de rachiŭ și un pahar, pe când fața eĭ lua o expresie rĕutăcioasă.

«N'am obiceiul...», rĕspunse birjarul. «Nu mĕ îmbia, Aksinia Stepanowna».

«Ce om eștĭ! birjar — și nu beĭ... Unuĭ om neînsurat îĭ e cu neputință să nu bea. Bea, te rog!»

Birjarul privi cu coada ochĭuluĭ sticla cu rachiŭ, apoĭ fața rĕutăcioasă a îngrijitoareĭ, și fața luĭ luă o expresie nu maĭ puțin rĕutăcioasă, care spunea: «nu, drăcoaică bĕtrînă, n'o să mĕ prindĭ în cursă!

«Nu beaŭ, lasă-mĕ în pace... obiceĭul acesta nu-ĭ bun pentru noĭ birjarĭĭ. Un meseriaș poate să bea fiind-că stă mereŭ pe un loc, noĭ însă venim în fie-care moment în fața publiculuĭ. Nu-ĭ așa? Dacă intri în cârciumă, îțĭ fuge calul; dacă beĭ puțin maĭ mult e și maĭ rĕŭ: atuncĭ eștĭ în primejdie de a adormi saŭ de a cădea de pe capră. Așa-ĭ breasla noastră!»

«Dar cât câștigĭ pe zi, Danilo Semionitsch?»

«Cum e și ziua. In unele zile câștigĭ 3 ruble, alte orĭ însă te întorcĭ acasă fără nicĭ un ban. Zilele sînt deosebite. In ziua de azĭ, meseria noastră nu maĭ are preț. Sînt acuma atîțĭa birjarĭ, încât, maĭ că ar trebui să-ĭ înnece! Fînul e scump și mușteriul nu maĭ este așa de galanton; caută să meargă tot-d'a-una cu tramvayul. Și totuș, trebue să mulțumim luĭ D-zeŭ, că n'avem să ne plângem. Sîntem sătuĭ și îmbrăcațĭ... Maĭ putem ferici și pe alțiĭ... (Birjarul privi la Pelageia)... dacă o vor eĭ».

Grișa nu putu auzi maĭ departe. Mama luĭ veni la ușă și-l trimise să înveațe în odaia de copiĭ.

— «Du-te, și învață! N'aĭ ce asculta aicĭ!»

Când Grișa ajunse în odaia de copiĭ, îșĭ luă cartea de citire, dar nu putu citi. Toate cele vĕdute și audite maĭ înainte deșteptaŭ într'însul o mulțime de întrebărĭ.

— «Bucătăreasa se mărită...» se gândi el. «Asta-ĭ ciudat. Nu înțeleg de ce se mărită cineva. Mama s'a măritat cu tata, verișoara Werotschka cu Pawel Andreitsch. Eĭ bine, tata și Pawel Andreitsch — treacă meargă — cu niște asemenea oamenĭ se poate mărita cineva: aŭ lanțurĭ de aur, haine bune, cizmele tot-d'a-una văcsuite; dar pe birjarul acesta îngrozitor, cu nasul roș și cu cizmele de pâslă... Ce urît lucru! și oare de ce vrea îngrijitoarea ca sĕrmana Pelageia să se mărite?»

Când musafirul plecă din bucătărie, Pelageia, veni să stringă în odăĭ. Iritația eĭ încă nu dispăruse. Fața-ĭ era roșie și părea speriată. Abĭa atingea podelele cu mătura și în fie-care ungheriŭ curățĭa de cincĭ orĭ. Rĕmase mult timp în odaĭa mameĭ luĭ Grișa. Singurătatea o chinuia vĕdit, și avea gust de vorbă, vroĭa să-șĭ descarce inima, să-șĭ împărtășească impresiile.

— «A plecat! murmură ea, băgând de seamă că mama nu începea vorba.

— «Pare să fie un om bun» zise mama, fără a ridica ochĭ de pe lucrul eĭ. «E un om așa de aședat!»

— «Pentru nimic în lume, cucoană, nu mĕ mărit cu dînsul!» strigă de-odată Pelageia, roșind tare. «Nu mĕ mărit cu dînsul!..» —

— «Nu face mofturĭ, nu eștĭ copilă! Ăsta e un pas serios, la care trebue să te gândeștĭ bine; să strigĭ însă așa fără nicĭ o pricină, n'are nicĭ un înțeles... Iți place?»

— «Ce gândeștĭ și ma-ta cucoană!» zise Pelageia rușinată; «spuĭ ceva... care... pentru D-zeŭ...»

— «N'are de cât să spuie că nu-i place!» îşi zise Grişa.

— «Ce mofturi faci... Iţi place?»

— «Dar e bătrîn cucoană! Ha, ha!»

— «Nu spune fleacuri!» strigă supărată îngrijitoarea către Pelageia, din odaia de alături. «N'are încă 40 de ani. Şi la ce-ţi trebue unul tînăr? Proasto, nu se caută la frumuseţe! Ia-l, şi nu mai umbla cu mofturi!»

— «Pentru Dumnezeu, nu-l iau!» strigă Pelageia.

— «Eşti o proastă! La dracu, ce fel de bărbat vrei? Alta în locul tău ar cădea în genunchi de recunoştinţă — şi tu zici: nu-l iau! Vrei să faci mereu cu ochiul, vizitiilor şi meditatorilor. Cucoană, la Grişa vine un meditator, la care ea se uită mereu. Ah, ce neruşinată eşti!»

— «Ai mai văḑut vre-odată până acuma pe acest Danilo?» întrebă cucoana pe Pelageia.

— «Unde să-l fi văḑut?... Azi l-am văḑut pentru întâia oară; Aksenia l'a adus nu ştiu de unde... pe dracul ăsta afurisit... şi de ce m'a ales tocmai pe mine?»

La masă, când Pelageia aduse mâncare, toţi o priviră în faţă, şi o tachinară cu birjarul. Ea se roşia îngrozitor şi rîdea silit.

— «Trebue să fie ruşinos lucru, măritatu»; se gândia Grişa. «grozav de ruşinos!»

Toate bucatele erau prea sărate; într'o mâncare se găsi — era lucru neînţeles cum ajunsese acolo — o urechie de cizmă; din puiul nefript în deajuns, eşia sânge, şi, ceea-ce era culmea, furculiţele şi cuţitele cădeau mereu din mânele Pelageiei; totuşi, nimenea nu-i spuse nimic, părea că toţi înţelegeau starea ei sufletească. Numai o singură dată tatăl lui Grişa aruncă supărat şervetul pe masă, zicând mamei:

— «Ce gust ai să le măriţi pe toate! Ce treabă ai tu? Lasă-le să se mărite cu cine le place!»

După masă apăruse în bucătărie bucătăresele şi servitoarele din vecinătate, şi până târziu seara se auḑi cum şoptiau între ele. Cum aflaseră de măritişul bucătăreseei, D-zeu ştie! Când Grişa se deşteptă la miezul nopţei, auḑi cum îngrijitoarea şi bucătăreasa vorbiau încet în odaia de copii. Ingrijitoarea vorbia stăruitor, iar bucătăreasa când plângea când rîdea. Când Grişa adormi din nou, visă că Pelageia era răpită de un pitic rău şi de-o vrăjitoare...

A doua zi se făcu linişte... Vieaţa din bucătărie îşi urmă mersul ei obicinuit, ca şi când birjarul nici n'ar fi fost pe lume... Numai rare ori, îngrijitoarea îşi punea şalul ei cel nou, lua o mutră solemnă, şi mergea undeva pentru vre-o două ceasuri, văḑit, pentru a pune ceva la cale cu cineva... Pelageia nu se întîlnia cu birjarul, şi când i se pomeni într'o zi de dînsul, începu să plângă şi strigă:

— «De trei ori afurisit să fie, ca să nu mă mai gândesc la dînsul!»

Intr'o seară, pe când Pelageia şi îngrijitoarea lucrau ceva în bucătărie, mama lui Grişa veni şi zise:

— «Poţi să te măriţi cu el, asta-i treaba ta, dar Pelageia, să ştii că nu trebuie să stea aici... Ştii că nu-mi place când este cineva în bucătărie.... Aşa dar, gândeşte-te la asta... şi să ştii, noaptea nu-ţi dau drumul...»

— «Ce tot vorbeşti cucoană!» strigă bucătăreasa. «Ce-mi faci mustrări pentru dînsul! Să-l ia dracu! Ce s'a legat de mine! Să-l...».

Când Grişa se uită într'o Duminecă dimineaţa în bucătărie, rămase împietrit de uimire. Bucătăria era plină de oameni. Erau acolo bucătăresele din toată curtea, rîndaşul, doi vardişti, un sub-ofiţer, şi un băeţel numit Filca.. Acest Filca se joacă de obiceiu cu căţeii în odaia de spălat, acuma însă era pieptănat şi îmbrăcat, şi ţinea în mâni o icoană în ramă de metal.

In mijlocul bucătăriei stătea Pelageia în rochia ei cea nouă de cit, cu o floare în păr. Lângă dînsa stătea birjarul.

«Ei... cred că e vremea...» începu sub-ofiţerul, după o lungă tăcere.

Pelageia începu să plângă... Sub-ofiţerul luă pânea cea mare de pe masă, se apropie de îngrijitoare, şi începu să bine-cuvinteze pe mirele şi pe mireasa. Birjarul se apropie de sub-ofiţer, îngenuchiă, şi-i sărută mâna. Acelaşi lucru îl făcu în faţa Aksiniei. Pelageia îl urmă în mod mecanic, şi îngenunchiă şi ea. In sfârşit uşa de afară fu deschisă, o ceaţă albă intră în bucătărie, şi toată societatea ieşi cu sgomot din bucătărie în curte.

— «Sărmana! sărmana!» se gândia Grişa, auḑind plânsul bucătăreseei. «Unde o duc? De ce n'o apără tata şi mama?».

După cununie se cântă din gură şi din armonie până târziu noaptea, în odaia de spălat. Mama se supără tot timpul că îngrijitoarea mirosia a rachiu, şi că din pricina acestei cununii nu avea cine să aprindă samovarul. Când Grişa merse să se culce, Pelageia nu se întorsese încă.

— «Sărmana, o fi plângând undeva în întunerec!» se gândi el. «Birjarul o ameninţă de sigur».

A doua zi de dimineaţă bucătăreasa era în bucătărie. Birjarul veni pentru un moment. El mulţumi mamei, şi zise privind aspru pe Pelageia: «Cucoană, s'o privighiezi. Te rog să înlocuieşti pe părinţii ei, pe lângă dînsa. Şi d-ta, Aksinia Stepanowna, bagă mereu de seamă ca toate să fie cinstite, cuviincioase.... fără prostii... Şi te mai rog, cucoană, să-mi dai vre-o 15 franci din leafa ei. Trebue să-mi cumpăr livrea nouă».

O nouă ghicitoare pentru Grişa: Pelageia trăise slobodă până acuma, cum îi plăcea, fără a da socoteală cuiva; deodată însă apare netam nesam — un străin, care nu ştiu de unde a luat dreptul de a-i supraveghia purtările, şi de a-i lua din banii ei! — Grişa se întristă mult. El doria cu putere, cu patimă, — aşa că îi veniau lacrimile în ochi — să mângâe pe nenorocita asta, care după părerea lui, căzuse jertfă puterei oamenilor. El alese mărul cel mai mare din cămara de provisii, se strecură în bucătărie, îl puse în mâna Pelageiei, şi fugi repede afară.

Trad. de Has.

TATĂL

DE

BJÖRNSTJERNE BJÖRNSON

Bărbatul despre care vom povesti aicĭ, era cel maĭ cu trecere în satul luĭ, și-l numia Thord Oeveraas. Intr'o zi stătea în odaia de lucru a preotuluĭ, cu capul sus și cu o seriositate solemnă.

— Am căpătat un fiŭ, zise el, și vreaŭ să-l botez.

— Ce nume iĭ puĭ?

— Fiun, după tată-meŭ.

— Și cine sînt nașiĭ?

Iĭ spuse pe nume; eraŭ bărbațiĭ și femeile cele maĭ cu vasă din sat și făceaŭ parte din familia tatăluĭ.

— Maĭ aĭ ceva să-mĭ spuĭ? întrebă preotul, și îl privi în față.

Țăranul rămase un moment tăcut.

— Aș vrea să-l botez pentru dînsul singur.

— Adică într'o zi din săptămână?

— Sâmbăta viitoare, la amiazĭ.

— Maĭ aĭ ceva....?

— Alt-ceva nimic.

Țăranul învîrtĭa căciula în mânĭ, ca și cum ar fi voit să plece. Atuncĭ preotul se sculă.

— Lasă-mă să-ți urez ceva pe drum, zise el; îl luă de mână pe Thord, îl privi în ochĭ și-ĭ zise: «Să dea Dumnezeŭ să-ți fie ca o bine-cuvîntare!»

Peste 16 anĭ Thord stătea iar în odaia preotuluĭ.

— Te ții bine, Thord, zise preotul, care nu vedea nicĭ o schimbare într'însul.

— Apoĭ doară n'am nicĭ o grijă, rĕspunse Thord.

Preotul tăcu. După o clipă întrebă:

— Azĭ la ce-aĭ venit?

— Am venit pentru fiul meŭ, care trebue să fie împărtășit mâne.

— E un băĭat de ispravă.

— Nu voiam să vĕ plătesc ce vi se cuvine, înainte de a afla ce loc va căpăta în biserică.

— I-am dat locul întâiŭ.

— Acuma sînt asigurat. — Iată 10 francĭ pentru d-ta.

— Maĭ vreĭ ceva? întrebă preotul, privind pe Thord.

— Alta nimic. Thord plecă.

Iarășĭ trucuseră opt anĭ, cînd se auḑi într'o zi în odaĭa de lucru a preotuluĭ, un sgomot mare; venise Thord cu mulțĭ oamenĭ după dînsul. Preotul ridică capul și-l recunoscu.

— Astăzĭ viĭ cu mulțĭ tovarășĭ.

— Vreaŭ să însor pe fiul meŭ cu Karen Storliden, fiica luĭ Gudmunds, pe care-l veḑĭ icĭ.

— Asta-ĭ dar fata cea maĭ bogată din tot satul.

— Așa se spune, rĕspunse țĕranul, trecêndu-și mâna pe păr. Preotul rămase un moment pe gândurĭ; apoĭ, fără a spune ceva, scrise amîndouĕ numele în cărțile luĭ, și bărbațiĭ iscăliră. Thord puse 6 francĭ pe masă.

— Mi se cuvine numaĭ doĭ, zise preotul.

— Știŭ cât vi se cuvine, dar e unicul meŭ fiŭ — aș vrea să-mĭ fac treaba cum se cade.

După această lămurire, preotul luă baniĭ.

— Acuma viĭ la mine a treia oară pentru fiul tĕŭ, Thord.

— Dar acuma am și sfârșit cu dînsul, răspunse Thord, strîngêndu-și punga și luându-și ziua bună; oameniĭ îl urmară încet.

Peste vre-o 14 zile, tatăl și fiul mergeaŭ cu luntrea la Storliden, pe vreme liniștită, pentru a vorbi despre nuntă.

— Scândura nu stă bine sub mine, zise fiul ridicându-se, ca s'o așeḑe bine.

In același moment scândura lunecă, dînsul căută să se apuce de ceva cu mânele, scoate un strigăt și cade în apă.

— Ține-te bine de văslă! strigă tatăl, ridicându-se repede și întinḑêndu-ĭ-o. Insă după ce fiul se încercase de maĭ multe orĭ s'o apuce, iĭ se înțepeniră mânele.

— Așteaptă, așteaptă! strigă tatăl și văsli spre dînsul. Insă de odată fiul bătu apa cu mânele, aruncă tatăluĭ o lungă privire—și se cufundă.

Thord nu putea s'o creadă; opri luntrea și privi țintă locul în care se cufundase fiu-sĕŭ, ca și când ar aștepta ca acesta să iasă ĭar d'asupra apeĭ. Câteva bășicĭ de apă apărură, încă vre-o câteva și apoĭ una mare care se sparse — și iarășĭ lacul deveni neted ca o oglindă. Treĭ zile și treĭ nopțĭ de-arîndul, îl vĕḑură oameniĭ pe Thord vâslând împrejurul acestuĭ loc, fără a mânca și fără a dormi; își căuta fiul. Abia în dimineața zileĭ de a treĭa îl găsi, și-l duse singur peste dealurĭ acasă.

Trecuse vre-un an de atuncĭa, când preotul auḑi într'o noapte de toamnă, târziŭ, cum cineva căuta afară clanța

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de la ușă. Preotul deschise, și intră atuncĭ un om înalt și gârbov, slab și cu pĕrul alb. Preotul îl privì mult timp, până să-l recunoască; era Thord.

— Așa de târziŭ? zise preotul, și se opri în fața luĭ.

— Din nefericire da, viŭ târdiŭ, rĕspunse Thord, aședându-se. Preotul se aședă și el, plin de așteptare; mult timp tăcură amîndoĭ. In sfârșit Thord zise:

— Am ceva la mine, pe care aș vrea să-l dau cu plăcere săracilor; am de gând să întemeĭez o instituție de bine-facere, care să poarte numele fiuluĭ meŭ.

Se sculă, puse banĭ pe masă și se aședă ĭarăși. Preotul numĕră baniĭ.

— Sînt banĭ mulțĭ, zise el.

— Este jumătate din prețul caseĭ mele, pe care am vîndut-o astăzĭ.

Preotul tăcu mult timp; pe urmă zise cu o voce blândă:

— Ce aĭ de gând să facĭ acuma?

— Ceva maĭ de seamă!

Iarăși tăcură amîndoĭ; Thord lăsase ochiĭ în jos, ĭar preotul îl privi întrebător.

Deodată preotul zise încet:

— Acuma cred că fiul tĕŭ ți-a fost o bine-cuvîntare.

— Da, acuma sînt și eŭ încredințat, rĕspunse Thord, ridicând ochiĭ, și douĕ lacrimĭ îĭ lunecară încet pe față.

Trad. de G. Ramură.

STUPUL ȚIGANULUI

(SNOAVA)

Țiganul fusese de multe orĭ oaspele popiĭ, odată che mat, maĭ de multe orĭ nechemat, că doară îĭ era naș: îĭ botezase pe Tică, pe cel maĭ mic și maĭ alb ciorilă. Intr'o zi iară vine țiganul la nașu-so; și cum să nimerĭa, că tot în vremea prânzuluĭ: ciop în casă. I se urîse și popiĭ de atâta dragoste. Dar n'avea ce face, îĭ era fin și pace...

«Adă, preuteasă, lapte acru de cel bun, să mâncăm cu finul». Preuteasa aduse laptele acru, și țiganul nu aștepta să fie rugat a doua oară: mâncă și mâncă. «Nașule, d-ta nu mănâncĭ, mănâncă ca dintr'al d-tale!» «Mulțumesc, finule, avem un purcel fript, și-mĭ place maĭ bine carnea de purcel». «Auleŭ, mâncate-aș, de ce nu-mĭ spuneaĭ maĭ 'nainte că și mie-mĭ place, zĕŭ, acum m'am săturat de lapte și nu știŭ, de-oiŭ putea mânca: să nu vĕ supărațĭ, că zĕŭ, am mâncat cât mĭ-a trebuit... Adică iar mĕ întorc: decât bucate stricate, maĭ bine mațe sparte...» Și mâncă finul până la isprăvenie. Maĭ rĕmăsese numaĭ un picior din purcel. «Cum nu știam», zise el, uitându-se lung după farfuria, ce o ridica de la masă, «că aduceam și pe fina Savina».

Finul sărută mâna nașuluĭ și a nașeĭ, cum se cuvine unuĭ fin și unuĭ creștin, și plecă cu gândul să facă și el o cinste nașu-so. Dar cinstea asta trebuia să fie și maĭ... de cât a nașuluĭ, vrea să facă cinste cu miere.

Știa el — nu-ĭ vorbă — un stup într'o scorbură de copac și nu maĭ departe de cât Duminecă, plecă cu traista de gât să ia mierea și s'o ducă la nașu-so. Stupul era cam sus în copac, dar țiganul nu-și perdu curajul, ci cațărîndu-se pe copac ajunse cu nasul la bortă. Nu apucă să-și sprijinească piciorul bine pe crengĭ și albinele începură să-ĭ bîzîe pe la urechĭ. El se apără cu mâna dreaptă de albine; dar acestea, întărîtate, începură a-l pișca rĕŭ, de urechĭ, de nas. «Nu-ĭ de-a starea, mânca-v'aș comîndarea», borborosĭa el și-și cârpĭa la palme peste obraz. Albinele însă nu știaŭ de glumă și-l mușcaŭ mereŭ, de ochĭ, de clafă. «Dauleo, lăsați-mĕ, că vĕ las», striga țiganul, și când dă să se apere și cu mâna stângă: huzdup... «Al draculuĭ stup, că-mĭ pârâiră oasele ca vreascurile și capu-mĭ cântă ca clopotu!»

El stătu câtăva vreme lungit pe pămînt, cum stă cine cade din pom; apoĭ plecă cu capul ca ciubărul, petrecut cale de-o poștă de albine. Când ajunse la marginea rîuluĭ din marginea satuluĭ, își vĕdu capul în apă și zise:

«Dauleo, stupe, rĕŭ mĕ mâncași!
Fireaĭ al cior... să fiĭ de naș!»

Iar acasă:

— «Ce pățișĭ tată?»
— «Ce să pat, haĭ?
Mâncaĭ la nașu și mĕ 'ngrășaĭ!»

Breb.

FEL DE FEL

(Reproducerea interzisă fără învoirea editorului)

VARIETĂȚI

O deosebire ușor de înlăturat. — Napoleon Bonaparte era, după cum se știe, om mic de statură. Fiind-că el la o vîrstă foarte tînără—la vr'o 25 de anĭ—ajunsese general comandant, nu prea afla ascultare la uniĭ dintre comandanțiĭ sĕĭ inferiorĭ carĭ eraŭ și cu mult maĭ bĕtrînĭ și cu mult maĭ bine făcuțĭ ca statură Odată generalul Kleber s'arătă de tot nesupus și neascultător poruncilor luĭ Napoleon. Scos din sărită, Napoleon se duce la general și-ĭ zice: «Generale! Domnia-ta eștĭ maĭ înalt cu capul de cât mine; dar maĭ îndrăsnește încă odată să nu m'asculțĭ, și atuncĭ deosebirea dintre noĭ va dispărea!» Aceste vorbe aŭ avut efect.

Principĭ iubitorĭ de artă. — Principele Korsakoff, un soldat simplu, ajuns la cele maĭ înalte rangurĭ prin favorul și grația împĕrăteseĭ, Caterina II, voi odată să-și împodobească un palat noŭ cu tablourĭ, decĭ se duse la un pictor vestit și-l rugă să-ĭ arate câteva schițe.

«Ce-ĭ asta aicĭ?» zise principele arătând spre un tabloŭ-copie.

«Ceĭ doĭ-spre-zece apostolĭ», rĕspunse pictorul.

«Imĭ place tabloul. Dar ia spune-mĭ: are contele Annenkoff acest tabloŭ în palatul sĕŭ?»

«Da, îl are!»

«O, nu vreaŭ să mĕ întreacă Annenkoff. Fă-mĭ și mie tot acest tabloŭ, dar mie să mi-l facĭ cu patru-spre-zece apostolĭ!»

Un regulament interesant pentru manevre.—Henric Moser, renumitul excursionist elvețian, care călĕtori în câteva rîndurĭ și petrecu maĭ mult timp în Buhara, ne relatează în cartea sa: «A travers l'Asie centrale», următoarea istorioară hazlie: «Armata buhariată execută o manevră foarte reușită. La un semnal al trompeteĭ, trupa plecă în pas grăbit, la al doilea semnal, soldațiĭ se aruncară la pămînt, se întoarseră pe spate și începură a-și scutura picioarele din toate puterile în aer. Eŭ nu-mĭ puteam explica scopul acesteĭ manevre curioase, până ce un oficer rus îmĭ dete maĭ târziŭ explicațiunea. Oficerul rus luase parte la cuprinderea Samarcanduluĭ și era decĭ cunoscut cu obiceiurile indigenilor. Iată explicația luĭ: Rușiĭ trecură peste un rîŭ ca să ajungă în fața trupelor buhariote; când ajunseră de cealtă parte, lucrul cel d'întâiŭ ce-l făcură fu, să se culce pe spate la pămînt și să-și scuture apa din cizme, ridicându-și picioarele spre cer. Pe urmă atacară pe inimicĭ și-ĭ bătură cumplit. Buharioțiĭ credeaŭ acum că scuturătura picioarelor a fost pricina că Rușiĭ i-aŭ învins și se grăbiră a introduce această manevră folositoare în armata lor.

Câniĭ în rĕsboiŭ. — Intrebuințarea câniloр în rĕsboiŭ are un viitor, precum are și un trecut. In privința trecutuluĭ chestiuneĭ nu știm de cât din tablourĭ ce represintă lupte în care se amestecă și câniĭ în furia luptătorilor. Astăzĭ arta militară se ocupă cu tot dinadinsul cu această chestie. Examinându-se facultățile câneluĭ s'a vĕdut că acesta ar putea aduce serviciĭ însemnate la postul de păzitor în tabără, la patrule și în avant-posturĭ, la serviciul de reportaj prin mijlocirea știrilor importante saŭ la comisiunĭ, la ducerea munițiunilor în timpul lupteĭ și în fine la un fel de serviciŭ de «sanitarĭ» adică la căutarea și marcarea celor rănițĭ. Un căpitan rus din regimentul de infanterie *Curschi*, a scris o introducere complectă în arta de a dresa câniĭ de rĕsboiŭ. El prescrie un metod de dresare probat de dînsul, și în prima linie se ocupă în particular cu rasele carĭ sînt maĭ apte pentru serviciĭ militărești. Alegerea raseĭ depinde de felul serviciuluĭ la care vrem a-l întrebuința. Pentru infanterie, cea maĭ proprie rasă este a încrucișăreĭ uneĭ cățele de oĭ saŭ a uneĭ cățele de curte cu un buldug.

Fotografia în colorĭ.—Este uĭmitor, la ce mare perfecțiune a ajuns arta fotografieĭ în scurt timp; dar reproducerea directă a colorilor, fotografia în colorĭ în înțelesul, ca imaginea reprodusă să înfățișeze colorile naturale neturburate, aceasta n'a reușit nimenĭ să o facă, deși ceĭ maĭ învĕțațĭ se ocupă cu această chestie. La resolvarea acesteĭ probleme lucrează dr. Raphael Kopp, din Münster. Astăzĭ d-rul Kopp este în fața deslegăreĭ victorioase a acesteĭ importante probleme. Prin prevenirea amicală a pictoruluĭ de sticle Segesser în Luzern, își putu face d-rul Kopp experiențele sale cu tablourile pe sticlă și i-a succes a reproduce imaginĭ din aceste tablourĭ în colorĭ cu nuanțele perfect de asemĕnătoare.

Aceste copiĭ le trimise dr. Kopp la Düsseldorf spre a

fi examinate şi judecate de învĕţaţiĭ competenţĭ, în «archiva fotografică». Imaginile de probă conţin colorile: roşu, violet, galben, verde, alb şi aŭ putut fi copiate la lumina soareluĭ de miază-zi în 20 de secunde. Alţĭ scrutătorĭ scot copiile lor necomplecte abia în 15 minute, ba chiar şi în o jumĕtate de oră. Secretul stă într'aceea, că trebue să se prepare un strat cât se poate de fin şi simţitor, ceea-ce până astăzĭ nu ĭ-a succes încă nimĕnuĭ, în mĕsură mare. Neputinţa de a se resolva problema fotografieĭ în colorĭ se crede a fi în faptul că n'ar fi cu putinţă a reproduce portrete colorate, carĭ să conserve colorile, şi să nu dispară când vor fi expuse la razele soareluĭ. Dar tocmaĭ această dificultate este aproape învinsă de dr. Kopp. Portretele de probă aŭ trecut din mână în mână şi din oraş în oraş şi aŭ fost trimise în Düsseldorf, şi totuşĭ şi-aŭ păstrat colorile neschimbate.

Un conte zĕlos.—Franz Pulszky, în opul sĕŭ «Originaliĭ din timpurile vechĭ», istoriseşte o anecdotă interesantă despre excentricul conte, George Festeticĭ.

Impĕratul Franz mase într'o noapte, cu ocasiunea uneĭ călĕtoriĭ spre Agram, în castelul Keszthely. Contele Festeticĭ primi pe impĕrat în mod princiar: el chemă pe ceĭ maĭ marĭ artiştĭ aĭ Vieneĭ la castelul sĕŭ ca să dea un concert; masa a fost servită maĭ splendid de cât la curtea impĕratuluĭ. Când, în fine, se retrase impĕratul, contele rugă pe majordomul, ca să-ĭ dea voie, să comunice acu îndată majestăţeĭ sale ceva foarte important. In zadar ĭĭ spuse acesta, că impĕratul s'a culcat, căcĭ contele dă zor până ce maiordumul raportă impĕratuluĭ şi primi permisiunea. Contele intră în apartamentul de dormit şi zise: «Majestate, eŭ ştiŭ cum trebue să primească un supus pe monarhul sĕŭ. Focurĭ de artificiĭ eraŭ indispensabile pentru acest scop. Am voit să le comand la Stuwer, însă d-l judecĕtor m'a oprit ca să nu sară vre-o schinteie pe acoperişele de paie ale caselor din sat şi să se aprindă. Zece miĭ de florinĭ am destinat pentru aceasta; am venit aci ca să ard notele de bancă la lumina Majestăţeĭ Tale».

Atuncĭ scoase un pachet de hârtiĭ de câte o mie şi se apropiă de lumînare.

«Nu face nebuniĭ!» strigă impĕratul trăgêndu-l îndărăt. «Trebue s'o fac», rĕspunse contele, «şi dacă Majestatea Ta ar voi s'o facă cu mâna Sa proprie, aş fi cu atât maĭ fericit».

Impĕratul rîse şi zise:

«Din parte-mĭ... de ce nu, acum însă pleacă».

Contele întinse hârtiile de bancă impĕratuluĭ şi se depărtă, mândru că în modul acesta şi-a împlinit gândul cu artificiele. De sine se înţelege, că impĕratul a ştiut să facă o maĭ bună întrebuinţare cu miile destinate pentru focurĭ artificiale.

DE ALE CASEI

Cum se aprinde focul maĭ uşor.—De multe orĭ, în lipsă de uscăturĭ, focul să aţiţă cu greŭ numaĭ cu lemne groase. Pentru a înlătura această trudă, de multe orĭ fără resultat, ia cenuşă pe o bucată de hârtie, udă-o cu puţin gaz, pune-o sub lemne în sobă şi dă-ĭ foc. Cu modul acesta gazul arde încet, şi flacăra se va comunica încetul cu încetul şi la lemne. E foarte primejdios a arunca gaz în cenuşa din sobă, care poate să ascundă în sine jăratec aprins şi ast-fel s'ar putea întîmpla accidente nenorocite în urma acesteĭ neprecauţiunĭ.

* * *

Peştiĭ se conservă dacă se spintecă şi se presară cu zahăr pe părţile cărnoase şi se pun să stea orizontal 2—3 zile, ca zahărul să pătrundă în carne. Cu mijlocul acesta poţĭ conserva peştiĭ mult timp tot aşa de proaspeţĭ şi gustoşĭ ca şi în momentul când aŭ fost prinşĭ. Somnul consĕrvat ast-fel are un gust cu mult maĭ plăcut, de cât când se afumă orĭ se sară, şi o lingură de zahăr este de ajuns ca să presarĭ un somn de 3—4 chilo de greŭ. In Portugalia este mult întrebuinţat acest mijloc.

* * *

Ciment pentru porcelan şi pentru vase de pămînt. — Pentru a clei porcelanul, orĭ vase de pămînt sparte, să iaĭ o soluţiune subţire de gumă arabică, pune-o în apă şi aruncă puţin ipsos înăuntru, apoĭ mestecă-le bine până se îngroaşă ca crema. Cu ajutorul uneĭ pensule micĭ, unge hârburile încălţite, potriveşte-le bine împreună şi ţine-le strînse până se usucă bine cimentul.

* * *

Ciaiŭ bun şi folositor, care să se poată bea seara înainte de culcare, bun maĭ ales pentru ceĭ ce sufer de insomnie, se prepară ast-fel: o parte ciaiŭ de baldrian, o parte ciaiŭ de trifoiŭ de apă (trèfle d'eau), o parte ceaiŭ de pipermentă (menthe poivrée): toate se amestecă bine; apoi se ia o lingură de cafea la prânz şi se opăreşte timp de zece minute, se strecoară şi se bea seara rece, imediat înainte de culcare.

ANECDOTE

La o serată stăpânul caseĭ recomandă unuĭ oaspe pe un tînĕr ca «doctor». La masă se întîmplă ca noile cunoştinţe să şeadă lângă ol'altă. Eĭ vorbesc despre diferite lucrurĭ şi discută diferite părerĭ, dar din toate acestea domnul nu se poate dumeri, cu ce fel de doctor are a face: în drept, orĭ în medicină. El se adresă decĭ cu întrebarea delicată:

«Ce fel de doctor eştĭ, mĕ rog — facĭ proces scurt orĭ lung?»

* * *

Un birjar nostim. Un birjar pe bulevard mâna în goană mare caiĭ şi era cât p'aci să isbească din nebăgare de seamă în tramvaiul electric.

Pasagerul. (cu spaimă): «Ia seama, birjar, nu vedĭ că e pericol de moarte?»

Birjarul. «Eĭ şi? mie mi-e tot una! Nu maĭ am nicĭ o mulţumire să trăesc în lume!»

* * *

Din istoria naturală.

— Petre, mi-aĭ putea numi un animal cu patru picioare?

— «Cânele».

— Bine! Maĭ spune-mĭ unul!

— «Ursul».

— Foarte bine! Şi maĭ unul?

— «Cărăbuşul».

— Nu, băiete, cărăbuşul are şease picioare.

— «Bine, dar nu i se pot smulge douĕ?»

BIBLIOGRAFIE

A apărut până astăzĭ N-rile 1, 2, 3, 4 şi 5 din *Amicul tinerimeĭ*, o revistă redactată de I. Moisil, directorul Gimnasiuluĭ real din Tîrgu-Jiŭ. Această revistă menită pentru tinerime, îşĭ îndeplineşte scopul cu cel maĭ deplin succes. Atât coprinsul excelent ales cât şi ca execuţiune artistică, este pe deplin reuşit. Recomandăm cu toată căldura această revistă venită la timp tuturor, cărora le zace la inimă înaintarea noastră culturală. Abonamentul pe an este numaĭ 8 leĭ.

A apărut un volum de versurĭ, *Primu*, de Haralamb *G Lecca*. Cititoriĭ *Vetreĭ* cunosc pe d. Lecca din câteva poesiĭ pe care le-a publicat în revista noastră.

ILUSTRAŢIILE

Zîna munţilor. In timpurile străvechĭ, imaginaţiunea oamenilor vedea pe fie-care pas, o lume supranaturală, de zeĭ şi de zeiţe, de semi-zeĭ şi de nimfe. Vînătorul representat prin ilustraţia noastră, adoarme obosit, cu capul pe mână. In vis el vede pe zîna munţilor, cu aripĭ de fluturĭ, cu mult maĭ frumoasă şi maĭ încântătoare de cât şi-o închipuĭa când era deştept.

Moartea Virginieĭ. Tabloul representă un episod din istoria Romanilor. Decemviriĭ, învestiţĭ cu puterea dictatorică, ca să scrie legile, nu-şĭ depun mandatul la sfîrşitul terminuluĭ, ci-şĭ prelungesc acest mandat încă pentru un an. Eĭ comiseră în acest an maĭ multe nelegĭuirĭ, între carĭ şi încercarea decemviruluĭ Appius Claudius de a desonora pe Virginia, fiica unuĭ cetăţean roman, numit Virginius. Appius Claudius trimite în ascuns un om la tatăl Virgineĭ şi-ĭ reclamă pe fiică-sa, sub pretext că este sclava sa. Tatăl, neputênd face alt-ceva nimica, apucă un cuţit dintr'o prăvălie vecină şi-l împlântă în pĭeptul ficeĭ sale, şi ast-fel o scăpă de desonoare.

Casa de cărţĭ. Nene-so o învĕţase să facă casă de cărţĭ şi tot nene-so o necăjeşte acuma, când casa era aproape gata, suflându-ĭ toată clădirea, făcută cu atâta muncă.

Despărţirea mireseĭ de mumă-sa. Un moment într'adevĕr dramatic este despărţirea fiiceĭ de mumă-sa. De şi a dorit mult ca să se mărite, de şi lacrămile ce le varsă, când mirele vine s'o ia şi s'o ducă la biserică ca să se cunune, sînt lacrămĭ de crocodil; totuşĭ, un sentiment de tristeţă cuprinde inima mireseĭ, când se desparte de părinţĭ. Ilustraţia represintă acest moment de tristeţă amestecată cu bucurie.

Lupta pe viaţă şi pe moarte. Doĭ cerbĭ se luptă până unul din eĭ cade mort. Ca şi între oamenĭ, există şi între animale animosităţĭ. Causa acestor animosităţĭ, este maĭ întâiŭ instinctul conservăriĭ individuale, şi apoĭ, ceea-ce noĭ oameniĭ numim glorie, adică instinctul de reproducţiune şi a conservăreĭ raseĭ.

GHICITORI

Cu *a* te-ajută la mâncare,
Cu *u*-ţĭ serveşte la plecare.
Iar dacă-ĭ taĭ litera 'ntâiŭ,
Cu *a* e lucru din câmpie,
Cu *u* e însă mişelie —
Acum să-ĭ daţĭ de căpătâiŭ!
Dar staţĭ! Maĭ spun minţilor slabe
Că vorbele sînt bisilabe.

G.C.

In ce-ĭ dramatic eŭ nu sînt,
Dar în ce-ĭ comic sînt. In fine
Mĕ are orĭ şi care amic,
Dar în nimic mĕ simt chiar bine.

Eŭ sînt în orĭ-ce dumicat
Şi 'n orĭ-ce micşorat. In fine
Eŭ sînt aşa pe cum mĕ credĭ
Şi-aşa precum mĕ vedĭ tu bine.

G. C.

GHICITOARE GLUMEAŢĂ

Se afle d-niĭ matematicĭ, cu ce este egal: 100+1+5+1+50. Resultatul însă nu este permis să fie militar.

V.

Cine dintre abonaţiĭ noştri, va trimite deslegarea esactă a acestor treĭ ghicitorĭ, până la 20 Februarie a. c., va concura prin tragere la sorţĭ, la câştigul uneĭ cărţĭ literare în valoare de 4 leĭ.

Deslegarea ghicitorilor din No. 15.

Şarada-Palindrom:

1— 5, sirop
6—10, aroma
11—15, Camil
19—16, Adam
23—20, mană
24—27, care
32—28, Demir
33—37, Adone
38—42, Paris
5—42, Palamedes
3—40, **Romanamor** (şi 'nainte şi îndărăt aceleaşĭ douĕ vorbe ne dă).

Ghicitoarea matematică: Prefacem leiĭ în piese de câte 5 banĭ; 1 leŭ face 20 de piese de câte 5 banĭ, decĭ: 40×40=1600; prefacem resultatul iarăşĭ în francĭ Aşa dar doĭ leĭ, înmulţiţĭ cu doĭ leĭ, face opt-zecĭ de leĭ.

Tipografia GUTENBERG, Joseph Göbl, Strada Doamneĭ, 23 Bucurescĭ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj